

Att delta och påverka

**En kvalitativ undersökning om föräldrars och barns rätt
att påverka dagvården**

Jenna Löv

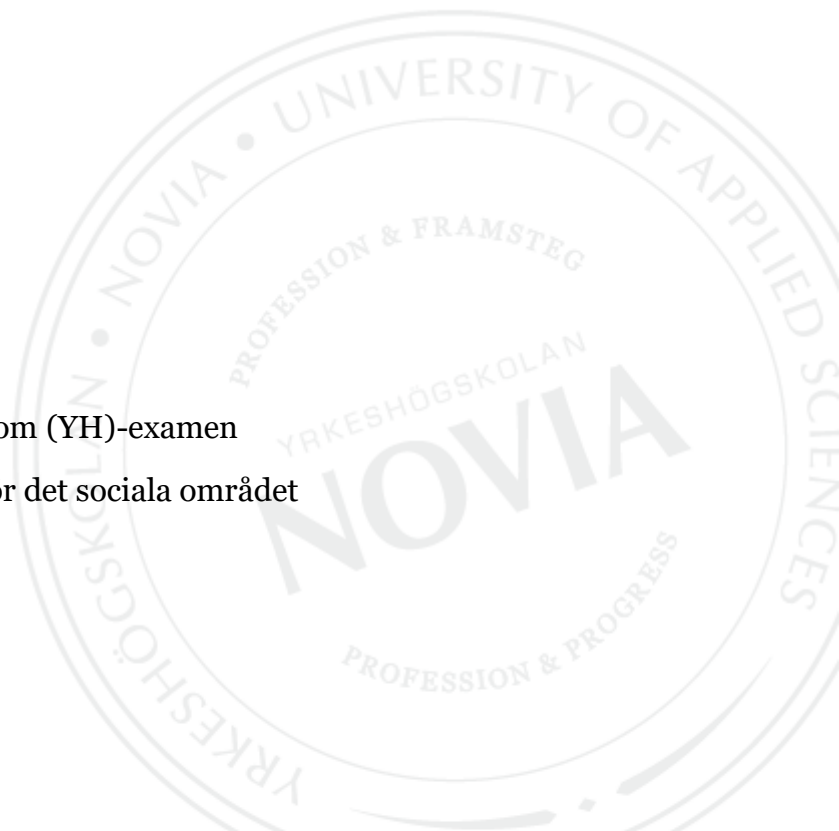
Emma Nykung

Jessica Sundström

Examensarbete för Socionom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för det sociala området

Vasa 2016

EXAMENSARBETE

Författare: Jenna Löv, Emma Nykung & Jessica Sundström
Utbildningsprogram och ort: Det sociala området, Vasa
Inriktningsalternativ/Fördjupning: Förskolepedagogik och metodik
Handledare: Carita Blomström & Ralf Lillbacka

Titel: Att delta och påverka - En kvalitativ undersökning om föräldrars och barns rätt att påverka dagvården

Datum 11.4.2016

Sidantal 58

Bilagor 2

Abstrakt

Syftet med vårt lärdomsprov är att undersöka hur föräldrarna vill delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken, i enlighet med den nya lagen om småbarnspedagogik, samt hur pedagogerna beaktar föräldrarnas och barnens rätt att påverka och delta. Centrala frågeställningar är på vilka sätt föräldrar och barn är delaktiga i den småbarnspedagogiska verksamheten, vad dagvårdspersonalen gör för att öka deras delaktighet, hur föräldrarna vill påverka, om det finns gränser för hur mycket föräldrar och barn ska kunna påverka samt hur verksamheten behöver förändras med tanke på den nya lagen om småbarnspedagogik.

I den teoretiska delen behandlas barns och föräldrars delaktighet och inflytande, lagen om småbarnspedagogik, småbarnspedagogik och småbarnsfostran samt föräldrasamarbete. Även olika samarbetsformer beskrivs.

Undersökningen genomfördes genom kvalitativa intervjuer. Våra respondenter var tre föräldrar till barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet och tre pedagoger. Undersökningen visade att barn och föräldrar har möjlighet att vara delaktiga på många olika sätt. Enligt de pedagoger vi har intervjuat behöver inga stora förändringar genomföras med anledning av den nya lagen om småbarnspedagogik.

Språk: svenska

Nyckelord: delaktighet, inflytande, föräldrasamarbete, småbarnspedagogik

BACHELOR'S THESIS

Authors: Jenna Löv, Emma Nykung & Jessica Sundström
Degree Programme: Social welfare, Vaasa
Specialization: Pre-School pedagogy and methodology
Supervisors: Carita Blomström and Ralf Lillbacka

Title: To influence and participate - A qualitative survey on parents' and children's rights to influence on day care

Date 11.4.2016

Number of pages 58

Appendices 2

Summary

The purpose of our thesis is to research how parents want to participate in and influence the planning, realization and evaluation of the early childhood education, according to the new act of early childhood education, as well as how the teachers pay attention to the parents' and children's right to influence and participate. Central questions are in which ways parents and children are participating in the activities of early childhood education, what actions the staff takes to increase their level of participation, how the parents want to influence, whether there are limitations for the amount of influence children and parents should have as well as how the activities need to be altered in consideration of the new act of early childhood education.

The theoretical part discusses children's and parents' involvement and influence, the act of early childhood education, early childhood education and parent cooperation. Different forms of cooperation are also described.

The survey was conducted by means of qualitative interviews. Our respondents were three parents to children who participate in early childhood educational activities and three teachers. The survey indicated that children and parents have the opportunity to be involved in many different ways. According to the teachers interviewed, no significant changes are necessary as a result of the new act of early childhood education.

Language: Swedish

Key words: involvement, influence, parent cooperation, early childhood education

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Syfte	2
3 Delaktighet och inflytande	2
3.1 Föräldrars delaktighet och inflytande	4
3.2 Barns delaktighet och inflytande	8
4 Lagen om småbarnspedagogik	11
5 Barnets rättigheter	13
6 Småbarnspedagogik och småbarnsfostran	13
6.1 Planering	14
6.1.1 Pedersöre kommuns plan för småbarnsfostran	15
6.1.2 Föräldrars delaktighet i planeringen	16
6.2 Genomförande	17
6.2.1 Språket som en del av genomförandet	18
6.2.2 Innehållsmässiga inriktningar	18
6.3 Utvärdering	19
7 Fostringsgemenskap och föräldrasamarbete	22
7.1 Fostringsgemenskap	22
7.2 Föräldrasamarbete	23
7.2.1 Personalens perspektiv på föräldrasamarbete	24
7.2.1 Föräldrarnas perspektiv på föräldrasamarbete	25
7.3 Samarbetsformer	26
7.3.1 Inskolning	27
7.3.2 Tamburkontakt	29
7.3.3 Föräldramöten	30
7.3.4 Skriftliga kontakter	32

7.3.5 Drop-in-kaffe.....	33
7.3.6 Föräldrasamtal	34
7.3.7 Utvecklingssamtal	35
8 Sammanfattning av teoridelen	37
9 Undersökningens genomförande	38
9.1 Val av metod.....	38
9.2 Val av respondenter	38
9.3 Datainsamling	39
9.4 Sekretess	39
9.5 Analysmetod	40
10 Resultatredovisning	40
10.1 Föräldrarnas svar.....	40
10.1.1 Föräldrars syn på delaktighet	40
10.1.2 Samarbete och inflytande	41
10.1.3 Förändringar i verksamheten.....	43
10.2 Pedagogernas svar.....	44
10.2.1 Arbete med föräldrars och barns inflytande	44
10.2.2 Samarbete och föräldrars inflytande	44
10.2.3 Barns inflytande	48
10.2.4 Förändringar i verksamheten ur pedagogernas synvinkel.....	50
11 Slutdiskussion.....	50
Källförteckning.....	55
Bilagor	

1 Inledning

Den 1.8.2015 trädde en ny lag om småbarnspedagogik i kraft. I den ingår en paragraf som fastslår att barn och föräldrar ska ges möjlighet att delta i och påverka den småbarnspedagogiska verksamheten. Med småbarnspedagogik menas en verksamhet bestående av fostran, undervisning och vård av barn, där pedagogiken betonas (Lag om småbarnspedagogik 1973/36, § 1b). Det är viktigt för oss att barn och föräldrar har möjlighet att påverka verksamheten. Dessutom är det här ett ämne som är aktuellt och vi tror att det här diskuteras och planeras på daghem just nu. Därför valde vi att skriva om barns och föräldrars rätt att påverka och delta i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vi vill undersöka hur föräldrar och barn kan påverka och vad som behöver förändras för att paragrafen ska förverkligas i praktiken. I vårt lärdomsprov utgår vi från den här paragrafen:

”Vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogik för ett barn ska barnets åsikter och önskemål redas ut och beaktas i enlighet med barnets ålder och utveckling.

Barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken för barnet.

Barnen och deras föräldrar eller andra vårdnadshavare ska vid verksamhetsenheten regelbundet ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken.” (Lag om småbarnspedagogik 1973/36, § 7b).

Genom att barn ges möjlighet att påverka sin vardag anser vi att de lär sig grunderna för demokrati. Deras självkänsla utvecklas genom att de blir hörda och att deras åsikter beaktas. Vidare blir verksamheten mer lustfylld för barnen om de får vara med och påverka innehållet. Då pedagogen utgår från barnens intressen skapas nya förutsättningar för lärande.

Eftersom föräldrarna har huvudansvaret för sina barns fostran är det viktigt att de kan påverka den småbarnspedagogiska verksamheten, där en stor del av barnens fostran trots allt äger rum. Föräldrarna känner sitt barn bäst och vet vilka individuella behov barnet har. Därför är det viktigt att de har ett gott samarbete med dagvårdspersonalen.

Parallellt med begreppet småbarnspedagogisk verksamhet använder vi begreppet dagvård, eftersom många av våra källor använder sig av detta begrepp. Dagvård är dessutom ett mer allmänt känt begrepp. Vi använder också både småbarnspedagogik och småbarnsfostran i ungefär samma betydelse. Det beror på att begreppet småbarnspedagogik används i lagen om småbarnspedagogik, medan småbarnsfostran används i Grunderna för planen för

småbarnsfostran. Vi använder begreppen pedagog, dagvårdspersonal och personal som synonymer, beroende på vilka källor vi använder oss av.

2 Syfte

Syftet med det här lärdomsprovet är att undersöka hur föräldrarna vill delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken, i enlighet med den nya lagen för småbarnspedagogik, samt hur pedagogerna beaktar föräldrarnas och barnens rätt att påverka och delta. De centrala frågeställningarna är: Vilka förväntningar och önskemål har föräldrarna angående sitt inflytande över den småbarnspedagogiska verksamheten för sina barn? På vilka sätt är föräldrar och barn delaktiga i den småbarnspedagogiska verksamheten? Vad ämnar dagvårdspersonalen göra för att föräldrarna och barnen ska ha möjlighet att påverka och vara delaktiga i verksamheten? Finns det gränser för hur mycket föräldrar och barn ska kunna påverka? Vad behöver förändras i verksamheten för att § 7b i lagen om småbarnspedagogik ska kunna förverkligas?

I vårt lärdomsprov kommer vi inte att undersöka delaktighet utgående från barnens perspektiv, vi kommer alltså inte att intervjua barn. Detta för att arbetet skulle bli för omfattande. Däremot kommer vi att undersöka hur pedagogerna anser att barnen kan vara delaktiga i verksamheten. Vi kommer endast att intervjua föräldrar och pedagoger på kommunala daghem, och inte alls undersöka andra dagvårdsformer. Det skulle vara intressant att också undersöka familjedagvård och klubbverksamhet men vi har varit tvungna att göra avgränsningar på grund av att vi har begränsad tid.

3 Delaktighet och inflytande

I det här kapitlet definieras och diskuteras begreppen delaktighet och inflytande. I synnerhet föräldrars och barns delaktighet i och inflytande över den småbarnspedagogiska verksamheten behandlas. När det talas om barns och föräldrars inflytande kan många olika begrepp användas. Begrepp som används är bl.a. inflytande, demokrati, deltagande, delaktighet, självbestämmande, medbestämmande, medinflytande och barnens rätt. Begreppen delaktighet och inflytande som används i det här kapitlet kan tolkas på olika sätt beroende av sammanhanget. Enligt Elisabeth Arnér betyder delaktighet att ta del av något som någon annan har beslutat om, medan inflytande är att kunna påverka sin tillvaro. Barn ses ofta som delaktiga

i den småbarnspedagogiska verksamheten, men för att barnen ska ha inflytande krävs att pedagogerna beaktar barnens erfarenheter, idéer och initiativ i planeringen. Eftersom de vuxna har makt är barnens inflytande beroende av om de vuxna väljer att höra och respektera barnen eller inte. (Arnér, 2009, s. 14). Också Svenska Akademiens ordlista skiljer på begreppen inflytande och delaktighet på motsvarande sätt. Inflytande innebär möjligheter att påverka medan delaktighet innebär att ha del i något (Svenska Akademiens ordlista, 2013). Delaktighet och inflytande används ändå ibland som synonymer.

Eldh, Ekman och Ehnfors har forskat i vad delaktighet är. De har undersökt vad patienter på svenska sjukhus upplever att delaktighet innebär. De flesta svarade att delaktighet innebär att personalen lyssnar på dem. Många ansåg också att delaktighet innebär att få information om sina problem och att personalen förklarar olika procedurer. För att känna sig delaktiga menade patienterna dessutom att det är viktigt att veta vad som planeras och vem de kan kontakta i olika situationer. Forskarna kom fram till att patienters beskrivningar av delaktighet överensstämmer med den definition som finns i International Classification of Functioning, Disability and Health. I denna definition nämns att delaktighet innebär engagemang i sin livssituation. (Eldh, Ekman & Ehnfors, 2010, s. 21-25).

Martin Molin skriver om begreppet delaktighet med fokus på handikappområdet, men hans definition kan tillämpas också i andra sammanhang. Han skriver att aktivitet, engagemang, tillhörighet, autonomi, makt och interaktion alla är olika former av delaktighet. Aktivitet handlar om vad en person gör, medan engagemang handlar om hur eller med vilken grad av engagemang aktiviteten genomförs. Tillhörighet kan vara formell (att vara inskriven i en verksamhet) eller informell (en subjektiv upplevelse av tillhörighet och en känsla av att vara accepterad). Autonomi och självbestämmande avser individens möjligheter att göra självständiga val, men påverkas också av individens sociala omgivning. Makt kan definieras som en persons möjlighet att få sin vilja igenom eller på individuell nivå som förmågan att bestämma över sig själv. Delaktighet innebär en fördelning av makt, eftersom någon form av beslutsmakt är en förutsättning för delaktighet. Interaktion kännetecknas av ömsesidighet i ett socialt sammanhang. Att vara fullt delaktig är att vara i samspel med omgivningen. En definition av delaktighet bör omfatta både subjektiva och objektiva aspekter. (Molin, 2004, s. 68-76).

De olika formerna av delaktighet kan ha olika förutsättningar. För en fullständig delaktighet krävs både interna och externa förutsättningar. Interna förutsättningar finns hos individen. Till

dem hör exempelvis kroppsfunktioner och en vilja att delta. Externa förutsättningar för delaktighet är till exempel tillgängliga fysiska och sociala miljöer samt regler och normer som möjliggör deltagande. Slutsatsen är att för att en person ska vara delaktig behövs vilja och förmåga till delaktighet hos personen men också tillgänglighet och tillfälle till delaktighet. Delaktighet är ett samspel mellan individen och omgivningen. (Molin, 2004, s. 77-79).

En för smal definition av delaktighet medför att alla former av delaktighet inte ryms med, medan en för bred definition inte ger en tydlig uppfattning om vad som avses med begreppet. Molin har därför definierat ytterligheterna minimal och maximal delaktighet. En person är minimalt delaktig i ett sammanhang om minst en form av delaktighet finns. Maximalt delaktig är personen om det finns både externa och interna förutsättningar för delaktighet, subjektiv och objektiv delaktighet uppnås och det finns en interaktion mellan personen och hans eller hennes omgivning. (Ibid., s. 79).

3.1 Föräldrars delaktighet och inflytande

Att föräldrarna ska delta i den småbarnspedagogiska verksamheten betyder att de inte bara ska ha insyn i det som händer inom dagvården, utan både medverka i och ha ett direkt inflytande över verksamheten (Lagen om småbarnspedagogik 1973/36, § 7b; Ekman & Sundell, 1992, s. 46). Barn- och föräldragrupper kan se mycket olika ut. Det som fungerat bra i verksamheten ett år kanske inte fungerar nästa år. Dagvårdspersonalen bör alltid utgå från vilka barn som finns i gruppen och hur föräldrarna vill att verksamheten ska se ut för deras barn. Föräldrarna bör ha makt att påverka innehållet och genomförandet av småbarnspedagogiken, för sitt barns bästa. (Jonsdottir & Nyberg, 2013, s. 64).

Ökningen av föräldrars inflytande kan ses som ett uttryck för demokrati och rättigheter. Demokratin i vårt samhälle har ökat, vilket medfört att olika verksamheter – även dagvård – styrs på ett annat sätt än tidigare. Kommunikation och dokumentation betonas. Mångfalden i samhället ökar också. Det innebär att dagvården möter sociala, kunskapsmässiga, psykologiska och moraliska utmaningar. För att kunna möta dessa utmaningar behövs ökat inflytande från föräldrar och barn. Ökad insyn och delaktighet leder till större ömsesidighet. Dagvårdspersonalen får en större förståelse för föräldrarnas erfarenheter och åsikter, medan föräldrarna blir mer införstådda med verksamhetens målsättningar. (Tallberg Broman, 2013, s. 30-31).

Ett annat syfte med ökad delaktighet är att stödja barnens lärande, utveckling och välbefinnande. En svensk rapport från den tidigare Myndigheten för skolutveckling tyder (enligt Tallberg Broman, 2013, s. 31) på att särskilt pojkar är mer engagerade i sina studier om föräldrarna visar intresse för deras skolgång, vilket har ett samband med vilka förväntningar förskolan eller skolan har på hemmet och vice versa.

Många föräldrar ser begreppen samverkan, samarbete, medverkan och inflytande som synonymer. Olika föräldrar tolkar dessa begrepp på olika sätt. Vanliga uppfattningar om vad begreppen betyder är att delta i planeringen av verksamheten, att komma med synpunkter och förslag som behandlas seriöst av pedagogerna, att delta i diskussioner om verksamheten eller att samarbeta kring det egna barnet. (Flising, Fredriksson & Lund, 1996, s. 156).

Lisbeth Flising har undersökt hur föräldrar vill ha inflytande i svenska förskolor, skolor och fritidshem. Föräldrarna vill bli bemötta med respekt och ses som kompetenta människor. De vill kunna ställa frågor till pedagogerna och få genomtänka svar. När föräldrarna kommer med förslag vill de få höra att det var en bra idé som personalen ska arbeta vidare på eller få en respektfull förklaring till varför förslaget inte kan förverkligas. Bara ett fåtal föräldrar vill delta i planeringen av verksamheten eftersom många saknar den kunskap och tid som behövs för planeringen. Däremot vill föräldrarna ha information om verksamheten och diskutera den. Då föräldrarna ställer frågor är det viktigt att pedagogerna kan analysera frågan och ge ett svar i stället för att känna sig kritiserad och gå i försvar. Föräldrarna vill också samarbeta kring det egna barnet. De vill diskutera med personalen om vad deras barn vill, kan och behöver. (Ibid., s. 156-158).

Ekman och Sundell är inne på samma spår då de skriver att föräldrar i allmänhet vill ha insyn i verksamheten, men inte delta i den. Föräldrarna litar på personalens pedagogiska kompetens och vill inte påverka verksamheten så länge deras barn verkar trivas. Om barnet mår dåligt på daghemmet eller om det finns andra problem engagerar sig föräldrarna mycket mer. Föräldrars inflytande inom dagvården kräver inte nödvändigtvis att föräldrarna deltar i verksamhetens praktiska utformning. Däremot krävs att föräldrarna har insyn i verksamheten. Då har de också ett inflytande och kan påverka om de vill. När föräldrar som har insyn väljer att inte påverka betyder det att de godkänner verksamheten och ger sitt tysta samtycke. Om föräldrarna saknar insyn och inte känner till mål, innehåll och arbetsformer kan de inte påverka eftersom de inte kan ha synpunkter på något de inte känner till. (Ekman & Sundell, 1992, s. 58-63; Flising, et.al., 1996, s. 154-158; Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 134-135).

Brukarinflytande inom den småbarnspedagogiska verksamheten betyder att föräldrarna aktivt eller passivt påverkar innehållet. Alternativet är att samhället bestämmer innehållet i verksamheten. Pedagogerna kan hamna i en intressekonflikt om föräldrarnas förväntningar står i strid med samhällets mål. Den enskilda förälderns intressen får ge vika eftersom personalen har en skyldighet att följa styrdokument. Brukarinflytande kan inte vara totalt utan är underordnat lagar och övergripande målsättningar. Så länge föräldrarnas förväntningar inte strider mot verksamhetens styrdokument bör personalen så långt det är möjligt anpassa sig efter deras vilja eftersom föräldrarna har huvudansvaret för barnets uppväxt och dagvården ska komplettera föräldrarna. (Ekman & Sundell, 1992, s. 63-65, 68-69).

Det är vanligt att personal säger att de önskar att föräldrarna var mer intresserade och initiativtagande. Om en förälder har idéer som inte passar ihop med personalens idéer är det ändå vanligt att föräldern ses som besvärlig. (Flising, et.al., 1996, s. 154-155). Det är först när olika intressen ställs mot varandra som maktförhållandet mellan olika parter, i det här fallet personalen och föräldrarna, blir synligt. Så länge de är överens kan man få ett felaktigt intryck av hur mycket inflytande föräldrarna har. (Karlsson & Börjeson, 2011, s. 62).

Ekman och Sundell beskriver två olika sätt att öka föräldrarnas inflytande. Det första är att låta föräldrarna bestämma över innehållet. Problemen med det här sättet är att föräldrarna antagligen har många olika önskemål samt att det är svårt att motivera personalen att följa andras mål och arbeta med innehåll de är skeptiska till. Dessutom är det svårt att kontrollera att personalen arbetar enligt föräldrarnas beslut. Författarna anser därför att det här sättet att öka brukarinflytandet inte är så lämpligt. Ett annat sätt att öka föräldrarnas inflytande är att varje daghem profilerar sitt arbetssätt och föräldrarna sedan väljer daghem. Olika daghem skulle kunna satsa på t.ex. lästräning eller konstnärliga ämnen. Varje daghem borde då skapa en sorts innehållsdeklaration. En fördel med det här systemet är att pedagogerna blir motiverade då de arbetar med ämnen de är intresserade av. Författarna menar att många föräldrar troligen ändå skulle välja det daghem som ligger närmast, eftersom de inte har den överblick som behövs för att veta vad som passar deras barn. (Ekman & Sundell, 1992, s. 66-68).

Båda de här sätten att öka föräldrarnas inflytande över sitt barns inläring gör att dagvården blir mindre homogen och mindre jämlik. En del av föräldrarna kommer att välja ett innehåll som påminner om skolan medan andra betonar det sociala och emotionella. En större skillnad mellan vad barn lär sig inom dagvården kan innebära att de är olika väl förberedda för skolan. (Ibid.).

För att öka föräldrarnas inflytande utan att ställa för stora krav på föräldrar eller personal behövs ett välfungerande samarbete mellan föräldrarna och personalen. Ekman och Sundell beskriver fyra grundstenar för föräldrasamarbetet. Den första grundstenen är inspiration. För att få ett fungerande föräldrasamarbete måste pedagogerna vara inspirerade och ge föräldrar möjlighet att påverka innehållet i verksamheten. Om pedagogerna på daghemmet har en positiv inställning till samarbetet med föräldrarna kommer det att synas utåt och föräldrarna blir mera engagerade. När sedan pedagogerna inser att föräldrarna har intresse så blir pedagogerna mera motiverade att engagera föräldrarna ytterligare i verksamheten. När det finns lite samarbete som fungerar växer mer samarbete fram. (Ekman & Sundell, 1992, s. 69, 88).

Information är den andra grundstenen i föräldrasamarbete. Det är viktigt att föräldrarna får information om verksamheten och en inblick i den. På så sätt ges de också möjlighet att påverka innehållet. Föräldrarna tar mera ansvar om de har en inblick i verksamheten och vet vad som sker på daghemmet. Enligt Ekman & Sundell kan föräldrarna få insyn på olika sätt, t.ex. genom inskolning, föräldramöte, informationsmöte och enskilda samtal. De kan också ges insyn genom att få ta del av verksamhetsplanen. En anslagstavla kan finnas i tamburen på daghemmet där information sätts upp så att föräldrarna kan läsa. (Ibid., s. 71, 104).

Den tredje grundstenen i föräldrasamarbetet är tillit. För att pedagoger och föräldrar ska kunna bygga upp ett bra samarbete behöver båda parterna ha förtroende för varandras kompetenser. Det är viktigt att pedagogerna kan lita på att föräldrarna vet vad barnet behöver och att föräldrarna kan lita på att pedagogerna kan ta hand om deras barn medan föräldrarna är i arbete. Ömsesidigt förtroende är viktigt för att inte någon av parterna ska känna sig underlägsen eller överkörd. Det är nödvändigt att pedagogerna kan få och sedan behålla föräldrarnas förtroende. Personalens kompetens är något som skapar förtroende hos föräldrarna. Genom tamburkontakt, kontaktdagar och sekretess kan föräldrarnas tillit till pedagogerna öka. Föräldrarnas tillit till pedagogerna kan också öka genom att personalen uppträder konsekvent. (Ibid., s. 105-113).

Den fjärde grundstenen i samarbetet är integritet. Denna grundsten handlar om att föräldrar och personal måste respektera varandras kompetensområden. Pedagogerna har på sitt ansvar att planera verksamheten så att den baserar sig på kunskaper, erfarenheter, barnens olika behov och föräldrarnas önskemål. När det handlar om att respektera varandras kompetensområden så är föräldrarna de som känner sitt barn bäst men pedagogerna känner till hur barnet fungerar i vardagen på daghemmet och de har kunskaper om hur man arbetar med barn i grupp. Det är viktigt att eftersträva en bra kontakt med föräldrarna. Om föräldrarna och pedagogerna har

förtroende för varandra och har en professionell relation snarare än en kompisrelation är det betydligt lättare att ta konflikter som uppstår. Det är också viktigt att pedagogerna respekterar att föräldrarna vill delta i verksamheten olika mycket. En förälder vill vara mycket aktiv medan en annan inte vill delta så mycket. Det här är de fyra grundstenarna i föräldrasamarbete. Mera ingående om samarbete med föräldrar finns under kapitlet Föräldrasamarbete längre fram. (Ekman & Sundell, 1992, s. 114-118).

3.2 Barns delaktighet och inflytande

Då småbarnspedagogiken för ett barn planeras, genomförs och utvärderas ska barnets åsikter och önskemål utredas och beaktas enligt barnets mognad. Barnen har rätt att regelbundet delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken. (Lag om småbarnspedagogik 1973/36, § 7b). Barnen ska tillsammans med andra barn och vuxna fatta beslut om den pedagogiska miljöns utformning, diskutera sig fram till regler för allas trivsel, välja tema och utforma temats innehåll samt välja mellan olika aktiviteter och material (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 38). Då någon har en rättighet har någon annan en skyldighet, vilket innebär att pedagogerna har skyldighet att ta reda på och beakta barnens åsikter samt ta med barnen i planering och utvärdering. Pedagogerna styr över barnets möjlighet till inflytande. (Arnér, 2009, s. 21, 62). De har ansvar för att bedöma hur mycket inflytande varje barn kan och borde ha i olika situationer. Pedagogerna ansvarar också för att lyssna på barnen och skapa situationer där barnen kan uttrycka sig fritt. (Svenning, 2011, s. 58).

För att barn ska kunna ha inflytande över den pedagogiska verksamheten krävs att pedagogerna uppmärksammar barnens åsikter. Små barn har precis börjat lära sig det verbala språket. Därför kan pedagogerna inte alltid få reda på vad barnen vill bara genom att lyssna på det de säger. (Svenning, 2011, s. 75). Pedagoger som är engagerade och sensitiva lägger märke till barnens initiativ oavsett om de uttrycker sig verbalt eller på något annat sätt (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 25). Rinaldi uttrycker det som att barn har 100 språk som vuxna måste lära sig att lyssna till (enligt Svenning, 2011, s. 75). I FN:s konvention om barns rättigheter (2009, artikel 13) fastslås att barn har rätt till yttrandefrihet, vilket innebär frihet att sprida och motta olika slags information och tankar genom verbalt språk, konst eller andra uttrycksätt som barnet själv väljer. Enligt Svenning kan det vara svårt för vuxna att lägga märke till barns reaktioner och att hitta lämpliga kommunikationsformer för att barnen ska känna att de kan framföra sina åsikter och bli tagna på allvar. Även om barnen har åsikter lyckas vuxna inte alltid

uppfatta dessa. Det förekommer också att vuxna bortförklarar barns yttranden och inte tar deras åsikter på allvar. (Svenning, 2011, s. 73-74).

Den småbarnspedagogiska verksamheten ska fostra barn till att bli demokratiska medborgare. På sikt ska barnen lära sig respektera allt levande och arbeta för en bättre värld. När barn får ta ansvar, vara delaktiga i beslutsfattande och när deras åsikter respekteras lär de sig demokratiska principer. Pedagogerna ska också göra barnen uppmärksamma på att olika personer kan ha olika åsikter och värderingar. Det här bör barnen lära sig att respektera. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 38-39).

För att barn ska lära sig grunderna för demokrati måste de kunna påverka sådant som är viktigt för dem i vardagen. Många barn upplever att verksamhetens regler hindrar dem från att kunna påverka, medan personalen menar att stora barngrupper och tidsbrist gör att fler regler behövs. De vuxna ser ofta regler som självklara. Till exempel är det vanligt att barnen måste gå ut en vid viss tidpunkt även om de är mitt i en lek. Många pedagoger har förutfattade meningar om varför barnen gör på ett visst sätt, t.ex. protesterar mot att gå ut. I stället för att ta något för givet borde pedagogerna försöka ta reda på barnens uppfattning. Pedagogerna måste fråga barnen om deras tankar och ge dem möjlighet att reflektera. Då lär sig barnen att ta ställning och pedagogerna får reda på vad barnen vill. (Arnér, 2009, s. 15-20). Givetvis kan barn inte alltid få bestämma. Då pedagogen fattar ett beslut mot ett barns vilja är det viktigt att pedagogen sätter ord på barnets känslor och förklarar varför barnet inte kan få sin vilja igenom. Då lär sig barnet att vuxna förstår men ibland måste bestämma. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 38-39).

Enligt Arnér säger pedagoger regelmässigt nej till sådana initiativ som överraskar dem eftersom de är rädda för att situationen ska orsaka stress eller kaos. Att säga ja i stället för nej till barnens initiativ kräver att pedagogen kan ifrågasätta traditioner och för givet tagna regler och rutiner. Många pedagoger vill ha stöd från kollegerna innan de säger ja till ett förslag från barnen, medan de kan säga nej utan att fråga kollegerna. En pedagog som självständigt bestämmer sig för att tillåta ett initiativ från barnen riskerar att möta kritik från kollegerna. (Arnér, 2009, s. 44, 51, 57-58).

Pedagoger som utgår från det de tar för givet ser inga möjligheter att förändra sitt arbetssätt. De tar hänsyn till vad de brukar göra och till kollegornas åsikter i stället för barnens önskemål. För

att pedagogerna ska kunna reflektera och utvecklas krävs att de samspelar med andra människor som har nya idéer och att de är villiga att problematisera. (Arnér, 2009, s. 44-45).

Pedagoger som utgår från ett barnperspektiv och från barnets perspektiv intresserar sig för barnens initiativ och försöker möta barnen i deras sökande efter mening (Arnér, 2009, s. 63). Barnperspektiv och barns perspektiv är begrepp som används för att lyfta fram barns åsikter och barns rättigheter. En persons barnperspektiv formas utifrån erfarenheter, kunskap, tankar och känslor. Pedagogernas barnperspektiv styr deras sätt att möta barn och samspela med dem. Barnets perspektiv synliggörs när barn får komma med egna bidrag och berätta om sina upplevelser, tankar och känslor utan att de tolkas av vuxna. Varje barn har sitt eget perspektiv. Barn riskerar att förlora sitt inflytande om den vuxnas generaliserade syn på barn – barnperspektiv – kommer i vägen för barnets perspektiv. Pedagoger som ska beakta barns rätt till inflytande bör därför undvika att generalisera och i stället ge barnen möjlighet att föra fram sina egna synpunkter. (Svenning, 2011, s. 45-48).

Dokumentation är idag en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten och ett område där barn kan ha inflytande. Dokumentation används för att informera föräldrarna, hjälpa barnen att återuppleva händelser och dela sina upplevelser med andra, för att kommunicera med olika instanser samt för att utveckla personalens arbetssätt. Kravet på dokumentation får ändå inte överskugga barnens rätt till integritet. Barn får inte alltid möjlighet att påverka vad som dokumenteras om dem och på vilket sätt det dokumenteras. Det händer att barn blir dokumenterade mot sin vilja eller på ett sätt som de upplever som obehagligt. Av hänsyn till barnets integritet bör de vuxna försöka ta reda på om och hur barnet vill dokumenteras. Dokumentation som används på rätt sätt kan öka barns inflytande och synliggöra deras kunskap och åsikter. Ett syfte med att dokumentera kan vara just att förstå barnens perspektiv bättre. Dokumentationen bör vinklas så att barnens förmågor lyfts fram och de slipper känna sig förnedrade. (Ibid., s. 15, 52, 59-65).

Barn kan få inflytande i verksamheten genom temainriktat arbete. När daghemmet arbetar med ett speciellt tema syns det mer eller mindre i hela verksamheten. Temat är inte begränsat till en skild dag eller plats och kan pågå under en kortare eller längre tid. Med temainriktat arbete menas att ett område avgränsas för att kunna utveckla barns förståelse om något i sin omgivning. Temat kan uppstå på initiativ från både den vuxna och barnet. Det behöver också finnas ömsesidighet. Då visar barnet intresse för ämnet och tycker att det är roligt. Pedagogen samtalar regelbundet med barnen under temats gång. På så sätt kan pedagogen se om det sker

någon förändring i barnets förståelse för innehållet och sätt att tänka. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 64-66).

Enligt Olofsson ska både barnen och pedagogerna vara inspirerade och intresserade för att temainriktat arbete ska ge ett gott resultat. Därför är det också viktigt att pedagogerna och barnen samspelar när temaområde väljs. Barnen i barngruppen kan ha visat intresse för ett speciellt tema eller så kan temat ha uppkommit på initiativ av ett enskilt barn. Genom att pedagogerna tar fasta på det som barnen är intresserade av när temaområde väljs får barnen mera inflytande i verksamheten. Genom temainriktat arbetet lär barnen sig sådant som de är intresserade av. Pedagogerna kan också välja tema och introducera det men det är viktigt att inte hålla fast vid temat om pedagogerna inte lyckas få barnen intresserade av ämnet. (Olofsson, 2010, s. 136).

4 Lagen om småbarnspedagogik

Lagen om barndagvård ändrades 1.8.2015 och namnet byttes till lagen om småbarnspedagogik. I samband med lagändringen ersattes begreppet barndagvård med begreppen småbarnspedagogik och småbarnspedagogisk verksamhet. (Undervisnings- och kulturministeriet, u.å). Eftersom vårt lärdomsprov utgår från den här lagen vill vi här återge en del av innehållet i den. Småbarnspedagogik definieras i den nya lagen som *”en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård av barn och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas”*. Den småbarnspedagogiska verksamheten kan ordnas i ett daghem eller familjedaghem. (Lag om småbarnspedagogik 1973/36, § 1).

Syftet med småbarnspedagogiken är att stödja barnets utveckling, uppväxt, hälsa och välbefinnande på varje plan. Pedagogerna bör ge stöd åt barnets egna förutsättningar för inläring och livslångt lärande samt skapa möjligheter för barnet att uppleva lärande som något positivt. Den pedagogiska verksamheten ska utgå från barns rörelse, lek, konst och kulturtradition. Miljön där verksamheten ordnas ska vara utvecklande, hälsosam, trygg samt stödja inläring. Verksamhetssättet bör grundas på respekt för barnet och för att växelverkan mellan personalen och barnet ska fungera så bra som möjligt behövs bestående förhållanden. Alla barn ska erbjudas jämlika möjligheter till småbarnspedagogik. Syftet är också att småbarnspedagogiken ska hjälpa barnen att förstå och respektera människor från olika kulturer, religioner, språk och livsåskådningar. Till pedagogens uppgifter hör att upptäcka och tillgodose

barnets individuella behov av stöd. Om det behövs ska stödet organiseras genom mångprofessionellt samarbete. Småbarnspedagogiken ska också utveckla barnets sociala färdigheter. Barnet har rätt att delta i och påverka sådant som berör barnet själv, vilket bör beaktas i småbarnspedagogiken. Tillsammans med barnet och vårdnadshavarna ska pedagogerna stöda en harmonisk utveckling hos barnet. Pedagogerna ska ge stöd åt barnets vårdnadshavare i fostringsarbetet. Barngrupperna inom småbarnspedagogiken ska bildas så att dessa syften kan uppfyllas (Lag om småbarnspedagogik 1973/36, § 2a, § 5a).

I lagen om småbarnspedagogik framkommer i § 7a att en individuell plan för småbarnspedagogik ska göras upp för varje barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet. I planen ingår mål för småbarnspedagogiken och de åtgärder som krävs för att uppnå målen. Målen ska stödja barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Om barnet är i behov av stödåtgärder ska också det behandlas i planen. Dagvårdspersonalen och barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare utarbetar planen tillsammans. Då planen görs upp ska personalen ta reda på och beakta barnets åsikter och önskemål. Vid behov deltar också övriga myndigheter i uppgörandet av planen. En behörig barnträdgårdslärare har ansvaret för att den individuella planen görs upp. Genomförandet av barnets individuella plan för småbarnspedagogik utvärderas och omprövas regelbundet, åtminstone en gång om året men vid behov oftare. (Ibid., § 7a). Genom att föräldrarna är delaktiga när den individuella planen görs upp har de möjlighet att påverka småbarnspedagogiken för sitt barn.

Som framkom i inledningen ska man ta hänsyn till barnets åsikter och föräldrarna ska kunna delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken. Vid verksamhetsenheten ska både barnet och föräldrarna regelbundet kunna delta i planering och utvärdering. (Ibid., § 7b). Småbarnspedagogiken utvärderas för att säkerställa att lagen om småbarnspedagogik följs och för att utveckla småbarnspedagogiken. Genom utvärdering stöds goda förutsättningar för barnets välbefinnande, utveckling och inläring. Småbarnspedagogiken ska utvärderas både av de som ordnar verksamheten samt utomstående som t.ex. nationella centret för utbildningsvärdering. (Ibid., § 9b).

5 Barnets rättigheter

I FN:s konvention om barnets rättigheter framkommer att barn att har rätt att vara delaktiga och påverka sin situation. Det här bör beaktas i planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten. Enligt barnkonvention har ett barn rätt till egna åsikter och rätt att fritt uttrycka sig i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska beaktas enligt barnets ålder och mognad. Barnet ska ges möjlighet att höras endera direkt eller genom en företrädare för barnet i alla beslut som rör barnet. Besluten ska motiveras på ett sätt som barnet förstår. (FN:s konvention om barnets rättigheter, Artikel 12).

Alla barn har rätt till yttrandefrihet. Friheten innebär att barnet får söka, ta emot och sprida information och olika tankar på vilket sätt det vill. Fastän barnet har rätt att uttrycka sina åsikter fritt, får åsikterna inte kränka andras rättigheter. Utövandet av denna rättighet får inte heller riskera säkerheten. (Ibid, Artikel 13).

De vuxna ska alltid reda ut vad som är bäst för barnet när de fattar beslut som rör barnet. Institutioner som har hand om vård av barn bör uppfylla fastställda föreskrifter, speciellt gällande säkerhet, hälsa, personalens lämplighet och antal samt tillsyn. (Ibid, Artikel 3).

6 Småbarnspedagogik och småbarnsfostran

Småbarnsfostran består av interaktion mellan barn och vuxna i barnens livsmiljö. Småbarnsfostran är viktig för barnen med tanke på deras utveckling och inläring. Ett gott samarbete mellan föräldrar och dagvårdspersonal behövs för att forma en betydelsefull helhet för barnet. (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 16).

Det finns vissa styrdokument för småbarnsfostran i Finland. Styrande dokument på nationell nivå är lagar och förordningar, riksomfattande riktlinjer för förskoleverksamheten samt grunderna för planen för småbarnsfostran. På kommunal nivå sker styrningen genom de strategier och riktlinjer som kommunen gjort upp för småbarnsfostran, kommunens grunder för småbarnsfostran samt enheternas planer för småbarnsfostran. Dessutom görs en plan för småbarnsfostran för det enskilda barnet upp tillsammans med barnets föräldrar. (Ibid., s. 12-14).

6.1 Planering

I det här kapitlet behandlas planering av småbarnspedagogik. Planeringen utgör en viktig del av småbarnspedagogiken. Det är viktigt att föräldrarna ges möjlighet att delta i och påverka planeringen av den pedagogiska verksamheten, vilket tydligt framkommer i den nya lagen om småbarnspedagogik. Varje förälder är unik vilket innebär att inte alla föräldrar vill delta och påverka planeringen. Barnens åsikter och önskemål ska också redas ut och beaktas i planeringen av den pedagogiska verksamheten.

Planering av aktiviteter och pedagogisk planering är inte samma sak. Rosenqvist frågar sig hur planeringen borde ske för att vara en pedagogisk planering vars utgångspunkt ligger i vad barnen borde lära sig, på samma gång som också barnens intressen beaktas. En pedagogisk planering utgår både från barns och vuxnas behov. Barn behöver frihet och vuxna behöver ledning och planering. Den pedagogiska planeringen stöder också barns färdigheter och tar hänsyn till deras känslomässiga och sociala behov. För pedagogisk planering krävs enligt Rosenqvist att verksamheten ses som en *"kunskapande process i en demokratisk/dynamisk organisation"*, organisering av verksamheten på flera plan, samt skriftlig planering som baserar sig på de anvisningar man utarbetat. (Rosenqvist, 1995, s. 18).

Planeringsprocessen består av flera delar som alla påverkar varandra, bland annat planering, genomförande, dokumentering samt utvärdering. Verksamheten utvecklas och förändras kontinuerligt. När genomförandet utvärderas skapas en utgångspunkt för ny planering. (Ibid., s. 25).

Pramling Samuelsson & Sheridan (2006, s. 63) menar att det svåra vid planeringen är att styra barnens lärande mot verksamhetens mål, genom att utgå från barnens tankar och det de är intresserade av, samtidigt som pedagogen ska väcka barnens intresse för det de ska lära sig. Dessutom ska personalen beakta de innehållsmässiga inriktningarna och språkets betydelse. Planeringen ska lämpa sig för barnens naturliga sätt att lära sig. (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 24-25).

Ett didaktiskt synsätt kan fungera som utgångspunkt för planeringen av småbarnspedagogiken. Didaktik är läran om undervisning. Inom småbarnspedagogiken innebär begreppet att pedagogerna är medvetna om vad som påverkar innehållet i och genomförandet av undervisningen inom dagvården. Det finns fyra didaktiska nyckelbegrepp och de lyder så här: *"Vad ska läras ut? Hur ska det läras ut? Varför ska det läras ut? För vem ska det läras ut?"*.

Didaktik handlar alltså i praktiken om vad pedagogen bör tänka på när hon eller han planerar och sätter upp mål för aktiviteter. Även det att pedagogen har en förståelse för på vilket sätt mål, innehåll och aktiviteter har ett samband med varandra är väsentligt. (Sheridan, 2010, s. 6-7).

Den pedagogiska planeringen sker på olika nivåer. På nationell nivå har Grunderna för planen för småbarnsfostran utarbetats. Grunderna för planen för småbarnsfostran ger riktlinjer för hur småbarnsfostran ska genomföras i hela landet. Utgående från denna plan ska varje kommun utarbeta en egen plan för småbarnsfostran. Kommunens plan ligger som grund för den verksamhet inom småbarnsfostran som kommunen ordnar. På varje daghem ska personalen göra upp en plan för enhetens småbarnsfostran. Enhetens plan grundar sig på och kompletterar den plan för småbarnsfostran som kommunen utarbetat. Personalen ska ge utrymme och möjlighet för barnens föräldrar att påverka innehållet i planen samt delta när planen utvärderas. Enhetens plan utgör sedan grunden när verksamheten planeras. (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 37, 46).

6.1.1 Pedersöre kommuns plan för småbarnsfostran

Pedersöre kommuns plan för småbarnsfostran är ett bra exempel på vad en kommuns plan för småbarnsfostran kan innehålla. Pedersöres plan för småbarnsfostran har utarbetats av en ledningsgrupp bestående av nio representanter från olika områden inom dagvården. Varje representant har lett en grupp med dagvårdspersonal som diskuterat småbarnsfostran och sammanställt diskussionsprotokoll. För att föräldrarna ska bli mer delaktiga i fostringsgemenskapen har också föräldrarepresentanter varit med i diskussionsgrupperna. (Plan för småbarnsfostran Pedersöre kommun, 2008, s. 4).

I planen framkommer de tre allmänna principerna om barnets människovärde, nämligen barnets bästa, barnets rätt att leva och utvecklas harmoniskt samt hänsyn till barnets åsikt. Där ingår även de mål för småbarnsfostran som Pedersöre kommun har fastställt. Personalen och föräldrarna har tillsammans arbetat fram tio grundläggande fostringsprinciper för dagvården i Pedersöre. Dessa fostringsprinciper beskriver på vilket sätt föräldrar och personal kan stödja barnet på bästa sätt. I korta drag handlar fostringsprinciperna om att barnet ska känna trygghet, att det blir sett, bekräftat och respekterat och att det bemöts på ett åldersadekvat sätt. (Ibid., s. 4-10).

I planen behandlas fostrarens roll, inlärningsmiljön, fostringsgemenskapen, språkets betydelse och barnens lek. Det beskrivs också hur småbarnsfostran beaktar barn som är i behov av särskilt stöd. Målet är att varje barn i dagvården ska få det stöd det behöver. De innehållsmässiga inriktningarna inom småbarnsfostran behandlas. Syftet med inriktningarna är att barnet ska få en mångsidig och helhetsbetonad uppfattning av sin omvärld. Inriktningarna berörs också i kapitlet Genomförande av småbarnsfostran i vårt lärdomsprov. I planen behandlas också samarbete. Bland annat framkommer principer för hur den individuella planen för småbarnsfostran görs upp för varje barn samt hur samarbetet ser ut mellan personalen och de nätverk som finns för att stödja familjen och barnet. I slutet av planen behandlas utvärdering, utveckling och uppföljning av småbarnsfostran. Utvärdering är viktigt med tanke på verksamhetens utveckling. (Plan för småbarnsfostran Pedersöre kommun, 2008, s. 11-20).

Enligt Pedersöres plan för småbarnsfostran bör följande delområden ingå i enhetens plan för småbarnsfostran:

- ”Enhetens verksamhetsidé
- Beskrivning av enhetens inlärningsmiljö
- Fostringsgemenskap
- Barnets individuella plan för småbarnsfostran
- Enhetens vård, fostran och undervisning
- Samarbete och nätverksbildning
- Säkerhetsplan
- Utvärdering
- Dokumentering och uppföljning”. (Plan för småbarnsfostran Pedersöre kommun, 2008, s. 11).

Utöver enhetens plan för småbarnsfostran ska en individuell plan för småbarnsfostran göras upp för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Personalen gör upp planen tillsammans med föräldrarna. De beaktar barnets erfarenheter, kommande möjligheter, intressen och individuella behov av stöd. När en enskild plan för varje barn görs upp kan personalen ta barnets individualitet och föräldrarnas åsikter i beaktande när verksamheten planeras. (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 37-38).

6.1.2 Föräldrars delaktighet i planeringen

Ladberg menar att en förutsättning för att föräldrarna ska kunna delta i planeringen av verksamheten är att de känner till hur vardagen på daghemmet ser ut i praktiken. Föräldrarna kan få en uppfattning om vardagen på daghemmet genom att själva vara med under en eller

flera dagar. Ladberg berättar om några daghem i 80-talets Sverige som försökte få med föräldrar i den pedagogiska planeringen. Erfarenheterna var ganska nedslående. Det visade sig att få föräldrar var intresserade av att vara med i planeringen. De som var med hade ofta svårt att ge förslag och framföra sina åsikter. De förslag som kom fram kunde vara orealistiska. Orsaken till det här kan enligt Ladberg vara att de här föräldrarna inte kände till verksamheten tillräckligt bra. Ett av daghemmen hade gjort så att föräldrarna fick delta ungefär tio dagar vardera per år i daghemmets arbete och samtidigt vara med i planeringsgrupper. Erfarenheterna från det daghemmet var att först när föräldrarna fått delta i verksamheten i ett år började planeringsgrupperna fungera. Daghemmet drog slutsatsen att föräldrarnas behov av att delta i planeringen växer när de är med i arbetet. (Ladberg, 1986, s. 58).

6.2 Genomförande

Främjande av barnets välbefinnande är det centrala i småbarnsfostran. Detta sker bland annat genom att barnets grundläggande behov tillgodoses. Ett välmående barn har de bästa förutsättningarna för inläring. Om pedagogerna i sitt bemötande av barnet tar hänsyn till barnets personliga egenskaper, individuella behov och familjekultur upplever barnet jämlikhet. Barnet ges också en känsla av tillhörighet genom att dess relationer till föräldrarna, pedagogerna och de andra barnen tillgodoses. (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 19).

Småbarnsfostran anses vara en helhet bestående av vård, fostran och undervisning. Inom småbarnsfostran utgör personalen en *"mångprofessionell fostrande gemenskap"*. Denna gemenskaps verksamhet utgår från både gemensamma och styrda värderingar och verksamhetssätt. (Ibid., s. 20). Inom dagvården får barnen lära sig i en miljö där innehållet är planerat med hänsyn till uppsatta mål samt barnens intressen. Lärandet sker alltså utgående från ett planerat innehåll och strävar till att uppnå ett mål. Pedagogerna behöver veta vad barnen ska lära sig samt på vilket sätt de lär sig. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 33).

Det finns enligt Doverborg, Pramling & Pramling Samuelsson tre viktiga grundläggande saker som pedagogen behöver tänka på när hon eller han ska undervisa barn på daghem om något specifikt. För det första behöver pedagogen veta vad hon eller han vill att barnen ska rikta sitt medvetande mot. För det andra påverkar pedagogens mål på vilket sätt något introduceras och följs upp under undervisningssituationen. För det tredje är det viktigt att pedagogen relaterar avslutningen av undervisningstillfället till innehållet i undervisningen. (Doverborg, Pramling

& Pramling Samuelsson, 2013, s. 34). Enligt Grunderna för planen för småbarnsfostran bör pedagogen vara medveten om sin roll som fostrare och vilka värderingar som ligger till grund för den. Genom att själv utvärdera sitt arbete kan pedagogen handla professionellt och etiskt riktigt. (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 20).

Det hör till pedagogernas uppgift att erbjuda barnen en miljö som både avspeglar det sätt som är utmärkande för ett barn att fungera på och ger uttryck för de inriktningar som man tidigare gjort upp ramarna för. När miljön är flexibel är det möjligt att anpassa den efter varierande behov. En fungerande omgivning kännetecknas av att den sporrar barnet att leka, vara fysiskt aktiv, utforska och uttrycka sig på många olika sätt och att den är trivsamt och trygg. (Ibid., s. 21-22).

6.2.1 Språket som en del av genomförandet

En väsentlig del av genomförandet av småbarnspedagogiken är språket. Att kunna använda det verbala språket är nödvändigt för barnets inläring. Språket behövs för problemlösning, fantasi och logiskt tänkande. Barnet behöver en stimulerande miljö som stödjer dess språkutveckling. För de små barnen har både leken och berättelser en speciell betydelse för den språkliga utvecklingen (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 23-24).

I kontakten med andra barn och vuxna lär sig barnen normer och kommunikationsmodeller. Pedagogen är en förebild för barnet genom att han eller hon visar hur man handlar i vardagliga situationer och sätter ord på olika händelser. Enligt Institutet för hälsa och välfärd (ibid.) är det viktigt att pedagogen använder ett språk som barnet förstår, medan Pramling Samuelsson och Sheridan (2006, s. 72) menar att pedagogen bör använda uttrycksformer som är på samma nivå eller strax ovanför barnets egen uttrycksförmåga för att barnets språk ska utvecklas.

6.2.2 Innehållsmässiga inriktningar

Innehållet i småbarnsfostran grundar sig på den helhet som bildas av de olika inriktningarna matematisk inriktning, naturvetenskaplig inriktning, historisk-samhällelig inriktning, estetisk inriktning, etisk inriktning och religions- och åskådningsanknuten inriktning. Begreppet inriktning visar att det inte rör sig om läroämnena. I vardagen på daghemmet väver pedagogerna

in teman, innehåll och fenomen från de olika inriktningarna. Barnen har möjlighet att observera och forma sin egen världsbild utan att utsättas för prestationskrav. Utifrån de olika inriktningarna kan personalen erbjuda barnen erfarenheter, miljöer och situationer som främjar barnens inläring. (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 31-35).

6.3 Utvärdering

Med utvärdering menas att värdera en process mot ett mål. Verksamhetens innehåll, arbetssätt och kvalitet samt barnens läroprocesser synliggörs. Syftet är att utveckla den pedagogiska kvaliteten. Franke-Wikberg menar (enligt Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 124-125) att utvärderingen har två viktiga funktioner. Den ena funktionen är kontroll. Kommunerna följer regelbundet upp att verksamheten håller en viss kvalitet och arbetar utifrån fastställda mål. Utvärderingens andra huvudfunktion är utveckling. Pedagogerna använder resultatet av utvärderingen för att förbättra verksamheten. (Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 124-125).

En utvärdering brukar göras i samband med terminens slut, på våren eller vid julen. Vanligen utvärderas hela verksamheten och det omfattar alla aktiviteter som har gjorts under terminen eller under hela året. (Bohlin, 1995, s. 23). Vid utvärderingen granskas barnens läroprocess, pedagogernas handlande och bemötande av barnen samt interaktionen mellan barn och pedagoger. Pedagogerna kan både formulera sina egna kriterier för kvalitet och utgå från fastställda kvalitetskriterier. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 128-130). Det finns olika frågeställningar som kan tas i beaktande när verksamheten utvärderas. Vilka av målen som gjorts upp för verksamheten har nåtts? Skulle man kunna arbeta annorlunda för att nå målen? Vad kan förbättras? (Bohlin, 1995, s. 23).

Det är viktigt att utvärdera verksamheten så att den kan utvecklas och förbättras. Vid den utvärdering som görs av barn och föräldrar är utgångspunkten den plan för småbarnsfostran som gjorts upp för barnet. Genom barns och föräldrars utvärdering gynnas den fortlöpande utvecklingen av småbarnsfostran. Barnens föräldrar ser över och följer upp hur målen i planen uppnåtts. Alltid då det finns behov eller vid överenskomna tidpunkter bedöms och utvecklas planen av personalen. (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 37). Före utvärderingen ska man tänka på vad som ska utvärderas och hur. Det är också viktigt att veta vem som ska utvärdera och varför utvärderingen görs. (Bohlin, 1995, s. 25).

Det kan bli tidskrävande för personalen att utvärdera allt i verksamheten under ett år så de kan begränsa och fokusera på det viktigaste för verksamheten. Verksamheten kan utvärderas på olika sätt. Metoden bestäms av syftet med utvärderingen. De traditionella sätten för utvärdering av verksamheten är intervjuer och enkäter. Det finns både för- och nackdelar med de olika metoderna. Med skriftliga enkäter kan fler personer vara med och utvärdera. Alla som deltar får svara på samma frågor och ges mera tid att tänka över svaren på frågorna än vid en intervju. När enkäter används är det enklare att mäta svaren från utvärderingen kvantitativt. Det brukar inte heller bli så dyrt att använda enkäter i utvärderingen, om det inte blir väldigt många frågor så att det av den orsaken blir dyrt att sammanställa svaren. Vid användning av enkäter med slutna frågor krävs det flera frågor för att få svar på en viktig frågeställning. Det är lättare att mäta enkla saker med hjälp av enkäter än att mäta kvalitetsmål. Därför finns det en risk att utvärderingen styrs av metoden och att man väljer att utvärdera endast sådant som kan mätas med hjälp av enkäter. (Bohlin, 1995, s. 25-26).

Om det viktiga är att mäta kvalitet är intervjuer en bra metod. Under intervjun kan intervjuaren formulera eller utveckla nya frågor. Att använda sig av denna metod kan kräva mycket tid eftersom intervjuaren tar länge att behandla och skriva ut. Vid intervjuer hinner man inte tillfråga lika många som när enkäter används, vilket är en nackdel. Däremot är svaren som fås från intervjuer av högre kvalitet. Vid intervjuer spelar intervjupersonernas egenskaper stor roll eftersom de kan påverka svaren. Det kan hända att intervjupersonerna säger det de tror att intervjuaren vill ha som svar. (Ibid., s. 26).

Tidigare påpekade vi att det bör utredas vem som ska utvärdera. Om det är personalen som själv gör utvärderingen kallas det för intern utvärdering (Ibid., 1995, s. 29) eller självvärdering. Vid en självvärdering försöker personalen beskriva sin verksamhet och analysera nuläget så bra som möjligt. Både positiva och negativa saker lyfts fram. För att utvärdera den egna verksamheten behöver personalen ha goda teoretiska kunskaper och tillräcklig erfarenhet, vara väl medvetna om vad som sker i verksamheten och kunna reflektera. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 129).

Det är fråga om extern utvärdering när det är utomstående utvärderare som gör utvärderingen. Utomstående utvärderare kan t.ex. vara forskare på en högskola. Utomstående utvärderare används vid vanliga utvärderingar för att få en så saklig och opartisk utvärdering som möjligt. (Bohlin 1995, s. 26). En utomstående utvärderare kan hjälpa till med att hitta en bra metod, komma på relevanta frågor samt vara till nytta vid bearbetning av resultatet. (Ibid., s. 29).

Medan personalen i den interna utvärderingen har sina egna uppfattningar om verksamheten som referensram utgår en utomstående utvärderare från forskning. Genom att se verksamheten utifrån kan utvärderaren ställa frågor som får personalen att reflektera. För att bidra till utvecklingen av verksamhetens kvalitet bör den externa utvärderaren ha teoretisk kunskap, förståelse för verksamheten och erfarenhet av att utvärdera verksamheter av olika kvalitet. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 130-131).

Enligt Bohlin delar personalen upp målen i konkreta delmål vid planering, analys och tolkning. Personalen ska vara enig om vilka mål eller delmål som sätts upp och hur de ska genomföras i praktiken. När mål och delmål sätts upp ska man också fundera på hur utvärderingen ska göras. Efter en tid kan man mäta om målen har uppnåtts med hjälp av utvärdering. Personalen bör tillsammans fundera över vilka mål som är viktigast och om snabba effekter på kort sikt har högre prioritet än mer långsiktiga resultat. Det är också viktigt att ta ekonomin i beaktande när målen sätts upp. Finns det tillräckligt med pengar för att uppnå dessa mål? Utvärderingen ger en överblick över hela den process i verksamheten som börjar med att mål sätts upp, fortsätter med genomförande och slutar med utvärdering. (Bohlin, 1995, s. 27).

När verksamheten utvärderas är det viktigt att lyfta fram också barnens perspektiv, dvs. hur barnen ser på verksamheten. All utvärdering ska hjälpa pedagogerna att bättre kunna stöda barnens lärande. Därför måste barnen vara delaktiga i utvärderingen. För att veta om målen uppnåtts behöver personalen ta reda på vad barnen har uppfattat av innehållet. Att beakta barns perspektiv handlar ändå lika mycket om att se barnens känslomässiga värld som att utvärdera deras kognitiva förmågor. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 132).

När man funderar på hur utvärderingen ska läggas upp måste man först veta vem som ska använda sig av resultaten. De som kan vara intresserade av resultaten är till exempel föräldrar, personal, politiker, chefer och forskare. De olika parterna är intresserade av olika aspekter som kommer fram i utvärderingen. Det väsentliga vid utvärderingen kan vara antingen produkten eller processen. När produkten utvärderas kallas det för summativ utvärdering. Vid en formativ utvärdering mäts arbetssätt, arbetsformer och processer. Målet är att lära sig någonting nytt inför kommande år när verksamheten ska planeras och planerna förverkligas. I en utvärdering kan det ta lång tid att se några resultat av att byta arbetssätt eller pedagogik i en verksamhet. När en förändring gjorts kan det ta några år innan det märks tydligt. (Bohlin, 1995, s. 28).

7 Fostringsgemenskap och föräldrasamarbete

Som framkom i inledningen ska barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare enligt lagen om småbarnspedagogik (1973/36, § 7b) ges möjlighet att ”delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken för barnet.” Vi anser att ett gott föräldrasamarbete är en förutsättning för att det här ska kunna förverkligas i praktiken.

7.1 Fostringsgemenskap

För att kunna åstadkomma en meningsfull helhet för barnet behövs ett nära samarbete mellan föräldrar och pedagoger. Det här samarbetet kallas fostringsgemenskap. I fostringsgemenskapen stöder föräldrar och pedagoger barnets fostran, utveckling och inläring tillsammans. För att få till stånd ett bra samarbete krävs respekt, jämlikhet och förtroende. Barnets föräldrar känner barnet bäst. Det är också barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare som är ytterst ansvariga för fostran av barnet. Pedagogerna är professionellt kunniga och bör skapa goda förutsättningar för fostringsgemenskapen och samarbetet med föräldrarna. De erfarenheter och det kunnande som föräldrarna och personalen har möts i fostringsgemenskapen, vilket ger de bästa förutsättningarna för främjandet av barnets välbefinnande. Utgångspunkten inom fostringsgemenskapen är barnets bästa och målet är alltid att se till att barnets rättigheter tryggas. (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 36).

En del av fostringsgemenskapen är uppfattningen om fostringsgemenskapen. En annan del är hur den organiseras i praktiken på ett sätt som båda parterna tycker är bra. Att se till att fostringsgemenskapen blir en naturlig del av småbarnsfostran är pedagogernas ansvar. Ett mål med fostringsgemenskapen är att skapa modeller för samarbetet mellan föräldrarna och pedagogerna. Man ska också genom fostringsgemenskapen kunna upptäcka i vilka situationer ett barn kan behöva särskilt stöd. Det kan gälla inläring, utveckling eller fostran. För att kunna stöda barnet på bästa sätt ska pedagogerna tillsammans med barnets föräldrar komma överens om ett gemensamt tillvägagångssätt när det gäller stödets förverkligande. (Ibid., s. 36-37).

7.2 Föräldrasamarbete

Daghemmet är i dag en nästan lika naturlig plats för de riktigt små barnen som hemmet är. Historiskt sett har det inte varit självklart att betona hur viktigt föräldrasamarbete är. Tidigare var föräldrarna inte välkomna till daghemmen vilket innebar att de fick lämna över barnen åt pedagogerna i tamburen men inte komma in i själva daghemsutrymmena. Erikson benämner detta som ”isärhållandets” princip (enligt Månsson, 2013, s. 82). Principen pekar på vikten av att skilja på hemmet och daghemmet. Idag ökar samarbetet med föräldrarna och därför är det viktigt att diskutera hur samarbetet ska se ut. (Ibid).

Det som ligger i fokus när det gäller föräldrarnas och personalens samarbete inom daghemsverksamheten är barnets trivsel, lärande och utveckling. Samarbetets innehåll finns i de nationella styrdokumenterna. I praktiken bestäms innehållet i samarbetet av många olika faktorer som är specifika för daghemmet. Dessa är bland andra grupsammansättningen, personalen och daghemmets rutiner. Samarbetets innehåll görs tydligt genom de skriftliga planer daghemmet har. (Jensen & Jensen, 2008, s. 47).

Barnet kommer att påverkas av två skilda system eller världar när det börjar delta i dagvården. De två systemen är familjen och daghemmet. När samarbete kring barnet sker möts de två världarna. (Rahm & Wall, 1990, s. 8). I mångt och mycket handlar samarbetet om informationsutbyte mellan personal och föräldrar angående barnet i de två miljöerna. Man bör klargöra vad som är relevant att diskutera och utbyta erfarenheter kring. Föräldrarna kan informera om saker som sker eller skett i hemmiljön som barnet kan påverkas av. Pedagogerna kan å sin sida meddela föräldrarna om konflikter, sjukdomssymptom och andra problem som framkommit i daghemsmiljön. Vissa situationer kräver mer än så och det kan krävas att pedagoger och föräldrar tillsammans kommer överens om att samarbeta kring något som berör barnet. (Jensen & Jensen, 2008, s. 47-48).

Både inom familjen och inom daghemmet finns många faktorer som inverkar på hur samarbetet börjar se ut i praktiken. På daghemmet påverkas personalens möjligheter att skapa goda relationer till föräldrarna i allra högsta grad av personalens interna samarbete. Annat som påverkar föräldrasamarbetet är hur den pedagogiska verksamheten fungerar, personalens kompetens och barngruppens storlek. Det som inom familjen påverkar föräldrasamarbetet är bland annat familjesammansättningen, föräldrarnas personliga egenskaper och vilka förväntningar de har på daghemmet. Samarbetet påverkas också av till exempel föräldrarnas arbetstider. (Rahm & Wall, 1990, s. 8).

I samarbetet mellan föräldrarna och pedagogerna är båda parterna viktiga för varandra. Utifrån sina erfarenheter och sin utbildning känner pedagogen till barns beteende och utveckling. Dessutom lär pedagogen känna barnen individuellt genom sin dagliga kontakt med dem. Dagvårdspersonalen är ett team där alla känner till hur det enskilda barnet fungerar i vardagliga situationer. Eftersom pedagogens perspektiv innefattar hela barngruppen ser hon eller han också gemenskapen mellan barnen. Barnets föräldrar är de personer som känner barnet allra bäst och de som har sett barnet och dess beteende i flera olika sammanhang. De vill också föra vidare sina värderingar till sitt barn. Föräldrarnas perspektiv innefattar endast det egna barnet. (Jensen & Jensen, 2008, s. 48).

Barnet själv finns i båda perspektiven. Jensen & Jensen menar att:

”Därför är det viktigt att utbyta perspektiv och att verkligen samarbeta i betydelsen: 'Jag tror på att du är kompetent och kan bidra med något till vårt samarbete som jag ensam skulle ha mycket svårt att mobilisera.' Men också i betydelsen verkligt deltagande, det vill säga: 'Jag tar ansvar och deltar aktivt.'” (Jensen & Jensen, 2008, s. 48-49).

När föräldrarna tar ansvar och väljer att delta aktivt utgår samarbetet från föräldrarnas rätt till inflytande. Det är viktigt att samarbetet sker på detta sätt och inte genom att föräldrarna ställer krav. (Ibid.).

Det finns både likheter och skillnader mellan familjen och daghemmet. På grund av likheterna kan det vara problematiskt att avgränsa ansvarsområdena. Skillnaderna kan medföra att familjen och daghemmet inte kan se saker ur varandras perspektiv. Fastän båda parterna vill det bästa för barnet kan det uppstå missförstånd mellan dem och samarbetet kan upplevas som invecklat. Genom att identifiera vad som är karakteristiskt för föräldrarna och för pedagogerna kan man få en förståelse för vad som kan orsaka missförstånd mellan dem. Att se det här är också en förutsättning för att kunna skapa bra former för samarbete. (Rahm & Wall, 1990, s. 10-11).

7.2.1 Personalens perspektiv på föräldrasamarbete

I personalens ögon är det enskilda barnet en del av den helhet som daghemmet utgör. Personalen ska behandla barnen jämlikt. Eftersom man inte kan ta hänsyn till varje barn enskilt i samma utsträckning som hemma är det viktigt att ha rutiner och gemensamma regler. Dessa regler och krav måste barnen lära sig att följa. De krav som ställs på barnen utgår från vad som anses vara normalt för barnens ålder eftersom personalen inte har möjlighet att lära känna varje barn på

samma nivå som föräldrarna känner sina barn. Personalen kan uppleva att föräldrarna borde visa mer erkännande för deras arbete eftersom personalen arbetar hårt för barnens bästa. Personalen har en bra helhetsbild av daghemmet, men en desto mindre nyanserad bild av familjens hemförhållanden. Detta kan medföra skeva bedömningar av föräldrarnas engagemang. Personalen ser barnet främst i en enda miljö och därför bedömer de lätt barnet enligt dess beteende i daghemsmiljön. (Rahm & Wall, 1990, s. 14).

Ett bra föräldrasamarbete grundar sig i pedagogens förmåga att skapa en jämställd relation till föräldrarna. Även om det kan vara känsligt måste pedagogen våga vara sig själv i samarbetet med föräldrarna. I ett avseende kan man säga att pedagogen bör kunna använda sig av både yrkesrelaterade kunskaper och personliga erfarenheter för att vara professionell. För pedagogen innebär det här att hon eller han måste våga ta itu också med de sidor hos sig själv som hon eller han minst tycker om, för att etablera kontakt med föräldrarna och själv kunna utvecklas. (Jensen & Jensen, 2008, s. 13).

7.2.1 Föräldrarnas perspektiv på föräldrasamarbete

Daghemmet är för föräldrarna en plats där deras barn tas väl omhand under arbetsdagen. Föräldrarnas förväntningar på daghemmet bygger långt på familjens egen situation och behov och inte daghemmets. Så länge barnet mår bra och trivs får daghemmet inte så mycket uppmärksamhet av föräldrarna. Föräldrarna intresserar sig ofta mer för daghemmet ifall problem uppstår, till exempel att barnet inte trivs i gruppen. (Rahm & Wall, 1990, s. 15-16).

Ur föräldrarnas perspektiv är ett positivt bemötande från personalen gentemot barnet mycket viktigt. De vill att personalen respekterar, ser och är intresserade av barnet. På morgonen vill föräldrarna kunna överlämna barnet tryggt till personalen. Föräldrarnas bild av barnet skiljer sig från personalens eftersom föräldrarna ser barnet i andra sammanhang. Föräldrarnas bild av sitt barn är också färgat av de känslor de har för barnet. (Ibid., s. 16-17).

När föräldrarna kommer till daghemmet får de ta del av en miljö som är obekant för dem. Daghemmet är en egen värld med vissa regler och normer som föräldrarna inte känner till från tidigare. Att lämna en del av sitt mest privata, sitt barn, till att tas om hand av främmande människor kan kännas svårt för många föräldrar. Därför är det av största vikt att föräldrarna känner tillit till personalen för att kunna känna sig lugna. Det kan vara svårt för föräldrarna att

framföra kritik mot verksamheten på daghemmet. Orsaken till det kan vara att de tror att det på något sätt kan drabba barnet. Dessa faktorer gör att många föräldrar upplever att de själva är underlägsna i förhållande till personalen. (Rahm & Wall, 1990, s. 18).

Ibland upplever föräldrar att de får för lite information om hur det går för barnet. De vill veta mer om barnets utveckling, lek och trivsel och vill gärna höra konkreta saker om barnets vardag i daghemmet. De flesta föräldrar tycker att det är viktigt att få ta del av både positiva och negativa saker gällande sitt barn. Om föräldrarna får veta om redan lösta problem i efterhand kan de lätt känna sig åsidosatta och lurade. Rahm och Wall menar att föräldrarna vill ha en mer ingående bild av sitt barn och att ”Det är framför allt på det sättet som de vill känna sig delaktiga i verksamheten.” (Ibid.).

7.3 Samarbetsformer

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten kan samarbetet mellan pedagoger och föräldrar utformas på många olika sätt, både formellt och informellt, gemensamt och individuellt. Individuella samtal är allt från tamburkontakten då föräldern lämnar och hämtar barnet till formella, planerade samtal som utvecklingssamtal. Gemensamma samarbetsformer är till exempel informella utflykter och fester men också formella föräldramöten. (Granberg, 1999, s. 92; Markström & Simonsson, 2013, s. 25).

I Pedersöre kommuns plan för småbarnsfostran ingår förslag på föräldrasamarbete för att upprätthålla en bra fostringsgemenskap.

- ”Daglig tamburkontakt, kvartssamtal, kontakthäften, telefon och mejlkontakt.
- Föräldrakaffe, öppet hus, föräldraträffar, fostringssamtal och utvecklingssamtal.
- Grillkvällar, grötkvällar, gemenskapskvällar och talkon.
- Musikafton, vernissage, teaterafton.
- Luciakaffe, farsdags- och morsdagskaffe.
- Jul- och vårfest.
- Idrottsaktiviteter, utflykter, motionstillfällen, bärplockningseftermiddag
- Föräldrarna deltar i verksamheten, t.ex. bakar med barnen eller berättar om sitt jobb.
- Besök i barnets hem, barnen får då visa sådant som är viktigt för dem.
- Fastlagsjippon, familjepicknick, lek och samvaro.
- Föräldrarna berättar i ord och bild om barnet, barnets födelse, föräldrar, syskon, husdjur m.m. Vid samlingar får barnen med hjälp av barnets portfolio berätta för varandra.
- Informationsfilm från enheten att låna ut eller visa på föräldramöten, månadsbrev, informationsbrev.
- Familjedagvårdarna bjuder hem föräldrarna” (Plan för småbarnsfostran, Pedersöre kommun 2008, s. 12).

7.3.1 Inskolning

Under inskolningen ska barnet introduceras i den småbarnspedagogiska verksamheten och lära känna daghemmets rutiner, lokaler, de andra barnen och personalen (Granberg, 1999, s. 102). Samtidigt läggs grunden för samarbetet mellan föräldrarna och personalen, vilket personalen bör ta upp med föräldrarna. Daghemsmiljön, reglerna och rutinerna är ofta lika obekanta för föräldrarna som för barnen. (Ladberg, 1986, s. 26-27). För barnet innebär inskolningen att möta en ny värld utanför det bekanta hemmet. För föräldrarna innebär det att lämna över barnet åt de professionella, som ofta är okända. Det här kan vara både svårt och spännande för barnet och föräldrarna. (Månsson, 2013, s. 79).

För att minska föräldrarnas osäkerhet och därigenom öka barnets trygghet ska pedagogerna informera föräldrarna om praktiska saker och uppmuntra dem att ställa frågor. Medan pedagogerna vant sig vid inskolningar kan föräldrarna känna oro eftersom det är en ny situation för dem och de är måna om att barnet ska ha det bra. Om pedagogerna kan bemöta oron genom att visa att det är tillåtet att vara orolig men också genom att informera, lyssna och besvara frågor kan föräldrarna känna förtroende för dem. (Ladberg, 1986, s. 27-28).

Inskolningen inleds vanligen genom ett inskolningssamtal där pedagogen presenterar sig själv och daghemmet samt knyter kontakt med barnet och föräldrarna. Denna första träff kan genomföras som ett hembesök hos familjen. (Granberg, 1999, s.102; Markström & Simonsson, 2013, s. 27). Både barnet och föräldrarna kan känna sig trygga hemma (Granberg, 1999, s. 102), föräldrarna kan lättare ta till sig information då de inte behöver koncentrera sig på barnet och den nya omgivningen på daghemmet och barnet har senare lättare att knyta an till pedagogen på daghemmet då de redan träffats (Ladberg, 1986, s. 31-32). En fördel med att träffas i hemmet är att ingen utomstående kan råka höra vad föräldern berättar (Månsson, 2013, s. 83).

Andra menar att föräldrarna känner press t.ex. på att hemmet ska vara välstädat och upplever att pedagogerna kommer och kontrollerar dem när man träffas hemma. För att motverka det här bör pedagogen klargöra att syftet inte är att se hur det ser ut hemma hos barnet, utan att träffa barnet i en miljö där det känner sig tryggt och gå igenom information med föräldrarna. (Ladberg, 1986, s. 31-32). En liten del av föräldrarna brukar tacka nej till hembesök, kanske för att de inte vill släppa in en representant för den offentliga sfären då de upplever det som kontroll. Daghemmens försök att öka kommunikationen med hemmen genom hembesök kan därför bidra till ökad ojämlikhet. Risken är enligt Lars Eriksson att familjer med större ekonomiska eller

sociala resurser gynnas. Rosalind Edwards och Pam Alldred har gjort en studie som visar att skolbarn känner sig bedömda och kontrollerade om lärare kommer hem till dem. Det här är troligen inte ett problem med yngre barn. (Månsson, 2013, s. 84).

Det inledande samtalet kan läggas upp på olika sätt, men gemensamt för de olika sätten är att föräldrarna berättar om barnet och pedagogerna berättar om den småbarnspedagogiska verksamheten samt inskolningen. Informationen hjälper pedagogerna att förbereda sig och barngruppen för att ta emot barnet. (Markström & Simonsson, 2013, s. 28). Personalen behöver känna till vad barnets rädslor, sovvanor, eventuella allergier och annat som påverkar barnets välmående (Månsson, 2013, s. 83.) Föräldrarna får veta vilka regler och rutiner som finns på daghemmet och vad som förväntas av dem. (Markström & Simonsson, 2013, s. 28).

Själva inskolningen kan genomföras på olika sätt och bör anpassas för att möta varje barns och familjs individuella behov (Jonsdottir & Nyberg, 2013, s. 68). Traditionellt har inskolningsperioden varit ganska lång för att barnet ska få vänja sig vid daghemmet i sin egen takt. Barnens och föräldrarnas trygghetskänsla har betonats. (Månsson, 2013, s. 81). Invänjningen tar två till tre veckor. Barnet och en förälder kommer till daghemmet korta stunder i början. Så småningom lämnar föräldern barnet på daghemmet allt längre stunder, så att barnet gradvis lär känna daghemmet och gruppen och vänjer sig vid att vara där utan föräldern. (Ibid.; Markström & Simonsson, 2013, s. 28).

Ett annat alternativ är föräldraaktiv inskolning som bara tar tre till fem dagar. Föräldern är med barnet hela dagen, fem till sex timmar per dag. Barnet upptäcker daghemmet tillsammans med sin förälder. (Markström & Simonsson, 2013, s. 28). Begreppet föräldraaktiv inskolning kommer från att föräldern är aktiv i verksamheten under de första dagarna. Den fjärde dagen lämnar föräldern barnet på daghemmet efter ett tydligt avsked och barnet fortsätter att vara på daghemmet hela dagar utan föräldern. Många professionella har positiva erfarenheter av föräldraaktiv inskolning, men Annika Månsson (2013, s. 81-82) påpekar att det verkar vara en abrupt separation. Hon undrar också hur barnet hinner knyta an till personalen på bara tre dagar.

Många barn som nyligen börjat på daghem är ledsna när föräldern går. Ett övergångsobjekt, t.ex. en napp eller nalle som påminner om hemmet kan underlätta och ge trygghet. En person i personalen bör vara ansvarig för inskolningen och är den första vuxna som barnet knyter an till på daghemmet. Den ansvariga bör vara med barnet då föräldern går. (Månsson, 2013, s. 85).

Inskolningen ska utformas tillsammans med föräldrarna. På så sätt är föräldrarna redan från början med i planeringen av verksamheten. Personalen kan berätta vad de anser brukar fungera på daghemmet medan föräldrarna kan framföra vad som passar just deras familj. Att pedagogerna beaktar föräldrarnas behov och åsikter skapar en grund för framtida samarbete. (Ladberg, 1986, s. 29).

Under inskolningen får föräldrarna en inblick i den småbarnspedagogiska verksamheten. Att känna till verksamheten är en förutsättning för att senare kunna delta i planeringen så som det står i lagen att föräldrarna ska ha möjlighet att göra. Ändå kan det vara svårt för föräldrarna att ta till sig information om det pedagogiska arbetet under inskolningen, eftersom deras fokus ligger på det egna barnet och allt är nytt för dem (Ladberg, 1986, s. 29, 58; Lagen om småbarnspedagogik § 7b). Enligt Månsson (2013, s. 79) är de flesta föräldrar aktiva och engagerade under inskolningen. Vi anser att man borde försöka ta vara på engagemanget och motivera föräldrarna att fortsätta vara aktiva.

Inskolningen kan avslutas med ett uppföljningssamtal där både personalen och föräldrarna berättar om sina tankar om inskolningen. Viktiga samtalsämnen är hur barnet kommit in i gruppen, hur barnet trivs samt lämning och hämtning, menar Karlsson och Simonsson (enligt Markström & Simonsson, 2013, s. 28). Andra frågor är hur föräldrarna levt upp till de förväntningar som ställts på dem och hur personalen bemöter barnet och föräldrarna. Speciellt för föräldrar som varit bekymrade under inskolningen på grund av att barnet varit ängsligt, ledset eller besvärligt är uppföljningssamtalet viktigt. (Ibid.).

7.3.2 Tamburkontakt

Både föräldrar och pedagoger kan ta initiativ till de vardagliga informella samtal som äger rum dagligen i samband med att föräldrarna lämnar sitt barn på daghemmet och hämtar det. Dessa spontana samtal handlar oftast om barnets situation här och nu. En stor del av samarbetet mellan föräldrar och pedagoger äger rum i dessa vardagliga situationer. (Markström & Simonsson, 2013, s. 25-26). Den så kallade tamburkontakten är grunden för allt samarbete eftersom barnens och föräldrarnas förtroende bygger på det bemötande som de får där. Därför bör miljön vara sådan att det finns utrymme för samtal där föräldern lämnar och hämtar barnet. Det ska också finnas tillräckligt med personal så att någon har tid att ta emot och prata med barnet och föräldern. (Granberg 1999, s. 97-98).

Tamburen är en passage där barnet byter sammanhang från familjen till daghemmet och tvärtom (Markström & Simonsson, 2013, s. 26-27). På morgonen är det viktigt att någon i personalen hälsar på varje barn och förälder och tar emot barnet så att det kommer in i verksamheten och känner sig välkommet samt får hjälp med att ta avsked från föräldern. Personalen får samtidigt veta hur barnet sovit, om något särskilt hänt och vem som ska hämta barnet. (Granberg 1999, s 97-98).

På eftermiddagen behöver barnet pedagogens hjälp att avsluta dagen och ta avsked av daghemmet. För att underlätta övergången till hemmet kan pedagogen berätta för föräldern hur barnets dag varit och vinka av barn och förälder. (Granberg 1999, s. 97-98). Föräldrarna vill ha information om praktiska saker som vad barnet ätit, hur det sovit och om det varit glatt eller ledset. Sådan information är viktig för barnets välbefinnande, för att kunna bemöta barnet och för att barnets vardagsliv ska vara sammanhängande i hemmet och daghemmet. (Markström & Simonsson, 2013, s. 26). Föräldrarna vill också veta att barnet får god omvårdnad och blir sett och hört. De vill höra vad barnet sagt, gjort och lekt och hur det mått. Speciellt när det gäller små barn som har begränsad förmåga att uttrycka sig verbalt behöver föräldrarna få information från personalen om vad som hänt under dagen. Förutom i tamburkontakten kan sådan information ges genom olika former av dokumentation, t.ex. skriftligt. (Granberg, 1999, s. 95, 98).

Den fortgående kontakten är central för barnets och föräldrarnas trygghet och tillit. En trygg grund skapas genom samtalen om och med barnet, men då föräldrarna lämnar och hämtar barnet kan de också vara stressade. Det kan göra att kommunikationen blir ytlig och bara rör praktiska saker kring barnet. Därför är även andra former av samverkan viktiga. (Jonsdottir & Nyberg, 2013, s. 69).

7.3.3 Föräldramöten

Föräldramöten är en form av föräldrasamarbete. Enligt Markström och Simonsson hittar vi föräldramötenas historiska ursprung under åren 1910-1920. Barnträdgårdarna ordnade tillfällen i syfte att informera, fostra och skola föräldrarna, främst mammorna. Till skillnad från hur det var förr är det viktiga i dagens föräldramöten information och samarbete mellan föräldrar och personal. I dag förväntas både mammor och pappor delta i föräldramöten. På föräldramöten idag kan pedagogiska inslag som ibland kan tolkas som fostrande inslag ingå. I en studie som

gjorts av Markström kommer det här fram. På ett daghem som deltog i studien ansåg personalen att man borde diskutera barnuppfostran och barn som far illa med några föräldrar. Eftersom det här var ett känsligt ämne och svårt att ta upp med barnens föräldrar kallade personalen in representanter för Barnens rätt i samhället, som förde fram det som personalen inte vågade tala med föräldrarna om. (Markström & Simonsson, 2013, s. 29-30).

Det är viktigt att personalen träffar föräldrarna regelbundet för att samarbetet mellan daghemmet och hemmet ska fungera bra. Föräldramöten är en viktig del av introduktionen och de brukar hållas i början av terminen eller någon gång under året. Under föräldramöten får föräldrarna information om praktiska och pedagogiska saker. Daghemmets målsättning, vision, regler, rutiner och arbetsmetoder förklaras med syfte att underlätta samarbetet i vardagen. Pedagogerna anser att det är viktigt att föräldrarna deltar i dessa möten. (Jonsdottir & Nyberg 2013, s. 68). Inför ett föräldramöte ska utrymmena planeras i tid. Enligt Birgitta Kimber ska man t.ex. i en skolmiljö undvika att sätta föräldrarna i elevernas bänkar eftersom de då kan känna sig som elever. Det här är viktigt att tänka på också vid föräldramöten på daghem, att sträva till att föräldrarna inte ska behöva känna sig i underläge. Det är bra att framföra till föräldrarna att de ses som resurser i samarbetet mellan daghem och föräldrar. (Kimber, 2009, s. 8).

När föräldramöten ordnas på daghem har föräldrarna vanligen möjlighet att träffa all personal på avdelningen och de övriga föräldrar som har möjlighet att komma. (Markström & Simonsson 2013, s. 30). Vid föräldramöten är det viktigt att ge föräldrarna möjlighet att lära känna varandra. Det är positivt med tanke på samarbetet mellan föräldrar. Om föräldrarna känner varandra kan man ha större grupper och alla kan ändå vara aktiva. Det finns olika presentationsövningar som kan användas för att föräldrarna ska lära känna varandra. Om det finns föräldrar som inte varit med första gången vid övningen är det bra att upprepa den nästa gång så att de som varit borta också kan lära känna de andra och tvärtom. Föräldrarna kan bli mindre aktiva under föräldramöten om de inte känner varandra. (Flising, Fredriksson & Lund, 1996, s. 121).

Det är viktigt att föräldrarna i god tid får kallelse till föräldramötet så att de är väl förberedda. Det finns föräldrar som inte kommer till föräldramöten om de inte vet vad mötet handlar om. Dessutom blir det oftast bättre samtal och diskussioner på föräldramöten om föräldrarna är förberedda. (Ibid.). För det mesta bjuder personalen på daghemmet in gäster som informerar och föreläser om olika ämnen som är aktuella men initiativet att kalla in en gäst eller föra en

diskussion om något aktuellt kan också komma från en förälder. På det här sättet kan föräldrarna vara med och påverka föräldramötet. (Markström & Simonsson, 2013, s. 30).

Föräldrarna ska få underlag för föräldramötet i skriftlig form i god tid innan föräldramötet. Där nämns de frågor som kommer att tas upp under mötet. Genom att förbereda sig bra inför föräldramöten så undviker man att beslut tas som i efterhand bara stöds av ett fåtal föräldrar. För att föräldrarna ska kunna ge egna förslag på frågeställningar som ska tas upp på föräldramötet, är det viktigt att de får kallelsen till mötet i tid. På kallelsen finns det ofta en svarsblankett där föräldrarna ska fylla i hur många som har möjlighet att komma på föräldramötet. På samma svarsblankett kan finnas utrymme för föräldrar att skriva ner frågor som de vill att ska tas upp under mötet. (Flising, Fredriksson & Lund, 1996, s. 122).

Gunilla Ladberg skriver i sin bok *Daghem och föräldrar* att hon tror att föräldramöten är viktigare för dagvårdspersonalen än för föräldrar. Personalen kan bli besvikna när så få föräldrar kommer på föräldramöten. De kanske tycker att föräldrarna inte säger någonting utan bara sitter tysta och att det är tråkigt att ordna möte när så få föräldrar kommer. Att föräldrar låter bli att komma till föräldramöten kan bero på att de inte tycker att det är nödvändigt att gå på föräldramöten då barnet trivs i barngruppen och inte har några större problem. (Ladberg, 1986, s. 51).

Det är viktigt att fundera på varför man har föräldramöten. Är det för att halva hösten redan har gått eller är det för att det heter att man ska ha föräldramöten? Det kan vara bra att i stället tänka att man ska ha ett möte för att samtala med föräldrarna om ett ämne som är aktuellt på daghemmet. Det kan fungera bättre om mötet behandlar ett ämne som det finns behov av att ta upp hos föräldrar och personal, så att behovet kommer i första hand och sedan formen. Pedagoger kan också ordna särskilda föräldramöten för olika grupper av föräldrar. Ett föräldramöte bara för pappor, för nyblivna föräldrar osv. (Ibid., s. 52-53).

7.3.4 Skriftliga kontakter

Veckobrev eller månadsbrev kan användas på daghem och kan vara en regelbunden kontakt mellan föräldrar och personal. Det är bra för föräldrasamarbetet om föräldrarna känner till vad som görs på daghemmet. När personalen skriver veckobrevet är det viktigt att ha en positiv

grundton. Då ser föräldrarna på daghemmet och personalen på ett annat sätt. (Kimber, 2009, s. 9).

Breven som skickas hem uppskattas ofta av föräldrarna. I breven kan personalen informera om det som kommer att hända under veckan eller månaden. Det kan vara kommande aktiviteter, veckans matsedel eller information om kvarts- och utvecklingssamtal. Fastän breven är omtyckta så kan det ändå finnas saker med dem som kunde utvecklas och förbättras. Det är viktigt att göra brevet läsvärt så att föräldrarna orkar läsa brevet. Om brevet är långt, tättskrivet och innehåller felskrivningar finns det en stor risk att föräldrarna inte orkar läsa brevet. I breven kan personalen också berätta om det som har gjorts på daghemmet under veckan eller månaden. Det kan på så sätt bli en tillbakablick på månaden. Personalen kan också skriva om varför och hur de tar upp olika ämnen på daghemmet i vecko- eller månadsbrevet. När föräldrarna får den informationen är lättare för dem att följa med vad som händer i verksamheten. (Flising, Fredriksson & Lund, 1996, s. 115-116).

7.3.5 Drop-in-kaffe

Drop-in-kaffe kan ordnas på daghem en eftermiddag i veckan, eller så har man alltid varmt kaffe när föräldrar hämtar och lämnar sina barn. Det är viktigt att informera så att föräldrarna vet vilken dag det är eller om det alltid finns framme. När ett daghem börjar med drop-in-kaffe så är barnen ofta noga med att deras mamma eller pappa ska sätta sig ner en stund. Efter en tid går det bättre fastän föräldern inte hinner stanna. Medan föräldrarna dricker kaffe kan barnen leka en stund innan de går hem. På det här sättet avdramatiseras föräldrarnas vistelse på daghemmet. Föräldrarna kan betala en liten avgift för kaffet varje termin. (Teveborg, Nilsson & Polzer, 1996, s. 58-59).

Det är ofta så att personalen inte har möjlighet att sitta tillsammans med föräldrarna när de kommer för att dricka kaffe. Trots det kan drop-in-kaffe vara en bra samarbetsform eftersom flera föräldrar som är där samtidigt kan dricka kaffe tillsammans fastän personalen inte är med. Det här är ett bra tillfälle för föräldrar att lära känna varandra. (Ibid.).

7.3.6 Föräldrasamtal

I det här kapitlet beskrivs föräldrasamtal som samarbetsform. Det finns fyra olika typer av föräldrasamtal. Det första föräldrasamtalet ordnas ofta strax innan barnet börjar på daghemmet eller strax efter. Den andra typen är mellanliggande föräldrasamtal, som hålls när barnet varit en tid på daghemmet. Då diskuterar personalen och föräldrarna barnets utveckling. Om det har hänt något speciellt med barnet diskuteras också det. Den tredje typen av föräldrasamtal är det sista samtalet som hålls när barnet ska sluta på daghemmet. Pedagogerna ger föräldrarna möjlighet till tillbakablick över tiden på daghemmet. Den sista typen av föräldrasamtal är krissamtal som ordnas ifall någonting oväntat hänt och det finns behov av ett sådant. Det är viktigt som pedagog att kunna ge stöd och lyssna. I samtalet sätts fokus på krisen. (Rahm & Wall, 1990, s. 35-37).

Ungefär två gånger om året ordnas enskilda samtal – som Rahm och Wall (ibid.) benämner mellanliggande föräldrasamtal – på daghem för barnets föräldrar. Dessa samtal har haft olika benämningar som föräldrasamtal, enskilda samtal, utvecklingssamtal, kvartsamtal, terminssamtal. De olika samtalen handlar i det närmaste om samma saker men har fått olika namn och olika författare använder olika benämningar. Föräldrarna bör få en inbjudan till föräldrasamtalet. Enligt Fredriksson kan barnet vara med under samtalet ifall föräldrarna önskar. Samtalet pågår ungefär en timme. Om barnet är med under samtalet undviker personalen att ta upp sådant som inte är bra för barnet att höra och tar upp dessa saker en annan gång med någon av barnets föräldrar. Vid föräldrasamtalet pratar personalen med föräldrarna om barnets utveckling (Fredriksson, 1991, s. 25-26) och om barnets vardag på daghemmet (Ladberg, 1986, s. 47).

Barnets utveckling kan delas in i fyra olika områden, barnets motoriska utveckling, intellektuella utveckling, känslomässiga utveckling samt den sociala kontakten. Alla dessa områden av barnets utveckling tas upp under föräldrasamtalet. När personalen och föräldrarna kommer överens om tidpunkt och datum för samtalet kan föräldrarna välja om de vill komma tillsammans eller enskilt till föräldrasamtalet. (Fredriksson, 1991, s. 25-26).

Enligt Rahm och Wall är målsättningen med föräldrasamtal att föräldrarnas och pedagogernas förståelse för barnet och varandra ska öka. Ifall föräldrar och pedagoger har olika åsikter behöver de utreda och diskutera dem. Målet är att komma fram till ett bra förhållningssätt med

barnets behov som utgångspunkt. Målet för föräldrasamtal är också att skapa förtroende och tillit pedagoger och föräldrar emellan. (Rahm & Wall, 1990, s. 24).

Det är bra att ta upp problem med föräldrarna i tid eftersom det då finns bättre utsikter för att finna en lösning på problemet. Det behöver finnas en kontinuitet i dialogen om barnet mellan föräldrar och personalen på daghem. Därför kan det vara bra att ha regelbundna föräldrasamtal. Det är viktigt att föräldrarna förstår att det handlar om samarbete och inte om betygsättning. Personalen på daghemmet kan också be föräldrar iaktta barnet hemma under en tid innan de träffas för föräldrasamtal. När föräldrasamtalet börjar är det bra om föräldrarna till att börja med får berätta vad de har lagt märke till hemma. Efteråt tillägger pedagogerna sina iakttagelser. Har samma saker iakttagits är det lättare att gå vidare. Annars är det bra att tillsammans klargöra vad det kan bero på. Till sist diskuterar man tillsammans vad föräldrarna och pedagogerna gemensamt kan göra för barnet och kommer överens om uppföljning. Pedagogerna bör ta initiativ till föräldrasamtal. Om pedagogerna överlämnar initiativet till föräldrarna kan det hända att de föräldrar som pedagogerna helst skulle vilja få kontakt med inte tar kontakt för föräldrasamtal. (Rasmussen, 1986, s. 104-106).

Ett bra sätt att inleda ett föräldrasamtal är som vi tidigare beskrev att föräldrarna först framför sina iakttagelser. Föräldrarna känner sig då mera delaktiga än om pedagogen börjar. Föräldrarna får en helt annan upplevelse av samtalet om de först fått iaktta barnets beteende hemma än om pedagogerna berättar om vilka problem deras barn har. Att föräldrarna får börja samtalet kan också göra att det känns bättre för både föräldrar och personal. Föräldrarna kan lättare känna sig betygsatta om det är pedagogerna som berättar om vilka problem deras barn har än om det är ömsesidigt och föräldrarna börjar och pedagogerna tillägger. Det är viktigt att föräldrarna inte behöver känna sig i underläge under föräldrasamtalet. Om relationen mellan pedagogen och föräldrarna i stor grad är ojämlig kan det förstöra möjligheterna till ett gott samarbete. För att både föräldrarnas och pedagogernas expertkunskaper ska kunna utnyttjas krävs en öppen kommunikation parterna emellan. (Ibid., s. 110-112).

7.3.7 Utvecklingssamtal

Utvecklingssamtal är en benämning på enskilda samtal mellan pedagog och föräldrar. Utvecklingssamtal är ungefär samma sak som föräldrasamtal men nedan tas upp det som är mera specifikt för utvecklingssamtal. Syftet med pedagogiska utvecklingssamtal är att

utvärdera och följa upp barnets lärande och individuella utveckling. Under utvecklingssamtalen kan också tas upp det som fungerar bra och mindre bra på daghemmet. (Jonsdottir & Nyberg, 2013, s. 70-71). Utvecklingssamtalen är också till för att föräldrar och personal ska kunna lära känna varandra och kunna ställa frågor om det är något som någon av dem funderar på. Under utvecklingssamtalen kan pedagogerna få ny information om barnets situation så att de kan bemöta och förstå barnet bättre i vardagen på daghemmet. (Markström & Simonsson, 2013, s. 31).

Under utvecklingssamtalet är barnet centralt. I samtalet diskuteras var i utvecklingen barnet för tillfället befinner sig. Det är inte meningen att pedagogerna ska försöka förändra föräldrarnas beteende eller attityder och inte heller att få dem att ändra på barnets beteende. Under utvecklingssamtalet bör en dialog finnas mellan föräldrar och pedagog. Öppna frågor kan aktivera föräldrarna och vara ett bra sätt att få igång en dialog. Pedagogen kan också ställa frågor om barnets hemsituation för att skapa kontakt med föräldrarna men det är viktigt att frågorna inte ställs på ett sätt som får samtalet att kännas som ett förhör. Föräldrarna och pedagogerna ger och får information av varandra när de frågar och svarar varandra. Målet med utvecklingssamtal är inte att ge barnet en diagnos utan vid problem kan pedagogen komma med förslag på hur det kan vara möjligt att göra en förändring. Det är pedagogens uppgift att ta fram föräldrarnas resurser. Det är också viktigt att ta fasta på och stärka det positiva och det som fungerar. I samtalet är det viktigt att pedagogen uttrycker sig i jag-form för att vara tydlig och inte säga att "vissa säger...". I vissa situationer kan det vara bra att pedagogen berättar om egna erfarenheter åt föräldrarna så att de kan få stöd och uppmuntran om det behövs. Pedagoger ger inte färdiga lösningar till föräldrarna, utan bjuder in dem att vara med och försöka lösa problemen. Ömsesidighet och en vilja att tillsammans åstadkomma bra förutsättningar för barnets utveckling är viktiga delar i utvecklingssamtalet. (Granberg, 1999, s. 100-101).

Enligt Jensen och Jensen är utvecklingssamtal strukturerade och professionella och pedagogen lägger upp ramarna för samtalet mellan pedagog och föräldrar. Innan samtalet är det viktigt att göra en didaktisk förberedelse och fundera på frågorna, hur, vad och varför. Efter samtalet kan det vara bra att utvärdera samtalet. Användes tiden under samtalet till relevanta saker? Kunde någonting i samtalet gjorts annorlunda? Det är bra att tänka på dessa saker efter samtalet. Om det finns saker som kunde ha gjorts annorlunda kan pedagogen ta det i beaktande vid nästa samtal. (Jensen & Jensen, 2011, s. 87-90).

8 Sammanfattning av teoridelen

I det här kapitlet kommer vi att återge det centrala i vår teoridel. Syftet med lärdomsprovet är att undersöka hur föräldrarna vill vara delaktiga och hur pedagogerna beaktar föräldrars och barns rätt att påverka dagvården.

I början av lärdomsprovet redogör vi för begreppen delaktighet och inflytande, först allmänt och därefter specifikt om föräldrars och barns delaktighet och inflytande i den småbarnspedagogiska verksamheten. Begreppet delaktighet betyder att ta del av något medan inflytande betyder att själv vara med och besluta om något. Det grundläggande när det gäller föräldrarnas delaktighet är att de har insyn i verksamheten. Pedagogerna har möjlighet att bestämma över barnen och därför är det viktigt att de ger utrymme för barnen att påverka.

Vårt lärdomsprov utgår från § 7b i den nya lagen om småbarnspedagogik. Den beskriver i sin tur liknande saker som artikel 3, 12 och 13 i FN:s konvention om barnets rättigheter. Vid planering av verksamhet för ett barn ska de vuxna ta hänsyn till barnets åsikter.

Syftet med småbarnsfostran är i första hand att främja barnets välbefinnande. Småbarnsfostran utgår från nationella styrdokument så som lagar, förordningar, riksomfattande riktlinjer samt Grunderna för planen för småbarnsfostran. Vid planeringen av småbarnsfostran används även en individuell plan för småbarnsfostran för varje barn. Utvärdering är en viktig del av småbarnsfostran för att kunna utveckla verksamheten.

Samarbetet mellan föräldrar och pedagoger kallas fostringsgemenskap och behövs för att skapa en meningsfull helhet för barnet. Föräldrarna ansvarar för barnets fostran och pedagogernas uppgift är att stöda föräldrarna. Föräldrar och personal har olika perspektiv och därför är det viktigt att de utbyter information från de olika världarna daghemmet och hemmet. Pedagogerna och föräldrarna kan samarbeta genom bl.a. tamburkontakt, föräldramöten och föräldrasamtal.

9 Undersökningens genomförande

I det här kapitlet beskrivs hur undersökningen som utgör den praktiska delen av vårt lärdomsprov har genomförts. Vi beskriver hur vi gått tillväga, vilken metod som använts och hur vi valt respondenter. Kapitlet behandlar också hur data samlats in och hur datasekretessen beaktats. I slutet av kapitlet beskrivs hur vi analyserat resultaten.

9.1 Val av metod

Vid alla undersökningar är syftet avgörande för om den som gör undersökningen ska välja en kvalitativ eller kvantitativ metod. Det är ändå inte så att bara en metod är den rätta, utan samma ämne kan undersökas med bägge metoderna. (Holme & Solvang, 1997, s. 76). Både kvalitativ och kvantitativ metod kan användas för att ta reda på olika aspekter som berör vårt syfte. Med hjälp av en kvantitativ metod skulle vi kunna få generaliserbar information om till exempel hur mycket föräldrar i allmänhet vill påverka den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom att använda en kvalitativ metod kan vi i stället få mer djupgående information, eftersom respondenterna får beskriva olika aspekter av ämnet mer ingående. Vi kan få reda på hur enskilda individer upplever sina möjligheter att påverka.

För att kunna få en helhetsbild av ämnet valde vi att använda oss av kvalitativa intervjuer. Det visade sig vara bra eftersom respondenterna kom på mer att berätta under samtalet och vi kunde ställa följdfrågor för att få mer information och kontrollera att vi förstått vad respondenterna menade.

9.2 Val av respondenter

Syftet med vårt lärdomsprov är att undersöka hur föräldrar vill delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten. Vi undersöker också hur pedagogerna beaktar föräldrars och barns rätt att delta i och påverka verksamheten. Med tanke på syftet med vårt lärdomsprov har vi valt att intervjua föräldrar och pedagoger. Vi har intervjuat tre föräldrar och tre barnträdgårdslärare från olika daghem. Vi valde att intervjua barnträdgårdslärare eftersom det är de som har det huvudsakliga ansvaret för planeringen,

genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten. Vi ville också intervjua föräldrar för att få med deras synpunkter på delaktighet och inflytande i verksamheten.

9.3 Datainsamling

Vi kontaktade en kommunal dagvårdsledare och ansökte om forskningslov. När vi fått forskningslov tog vi kontakt med föreståndare på tre olika daghem, informerade om vår utbildning och syftet med vår undersökning och bad om att få intervjua en barnträdgårdslärare och en förälder. Personalen på daghemmen fick själva bestämma vem av barnträdgårdslärarna vi skulle intervjua. Personalen tog kontakt med en förälder som ställde upp på intervjun. För att förbereda oss för intervjuerna gjorde vi en intervjuguide med temaområden som vi ville få information om. Utifrån vår intervjuguide formulerade vi olika frågor till barnträdgårdslärarna och föräldrarna. I frågorna till föräldrarna valde vi att använda begreppet dagvård i stället för småbarnspedagogisk verksamhet eftersom begreppet dagvård är mera allmänt känt. Inför intervjuerna skickade vi intervjufrågorna via e-post (se bilaga 1 och 2) till respondenterna så att de kunde förbereda sig för intervjun och ge genomtänkta svar. Samtidigt informerade vi dem om att den kvalitativa intervjun är ett samtal där vi inte exakt behöver följa frågorna. Före intervjuerna testade vi frågorna på bekanta för att se om de förstod frågorna och tolkade dem likadant som vi.

9.4 Sekretess

Vi intervjuade varje respondent enskilt i ett avskilt rum i daghemmen. Två av oss var med på varje intervju, så att en kunde göra anteckningar medan den andra samtalade med respondenten. I början av intervjuerna frågade vi respondenterna om vi fick banda in intervjun, vilket alla samtyckte till. Vi berättade att bara vi själva och eventuellt våra handledare kommer att höra inspelningarna, att de förstörs när vi analyserat dem och att inget som kan avslöja respondenternas identitet kommer att tas med i lärdomsprovet. För att inte avslöja någons identitet kommer vi också att skriva om alla citat från dialekt till standardsvenska.

9.5 Analyismetod

Efter att vi intervjuat respondenterna skrev vi ut intervjuerna. Vi läste igenom utskrifterna på egen hand och markerade det viktigaste i texten. När vi sedan tillsammans analyserade svaren använde vi oss till stor del av meningskoncentrering och formulerade om det centrala i svaren till några ord. (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 221). Vi sammanställde och jämförde respondenternas svar för att underlätta redovisningen av resultatet. Vi lyssnade på vissa sekvenser av inspelningarna igen när det behövdes, för att få en klarare bild av sammanhanget. Ibland citerade vi respondenternas svar i resultatredovisningen för att förtydliga vad respondenterna berättat. Citaten är skrivna med kursivstil och inom citattecken.

10 Resultatredovisning

I det här kapitlet redovisas resultatet av vår undersökning. Som tidigare nämnts har vi intervjuat tre föräldrar och tre barnträdgårdslärare. Vi ville intervjuva både föräldrar och pedagoger för att få bådas perspektiv på barns och föräldrars inflytande i dagvården. Vi valde att intervjuva barnträdgårdslärare eftersom de har det pedagogiska ansvaret i den småbarnspedagogiska verksamheten. I resultatredovisningen beskriver vi de svar vi har fått av respondenterna. Först redovisas resultatet av intervjuerna med föräldrarna och därefter resultatet av intervjuerna med pedagogerna.

10.1 Föräldrarnas svar

Här redogörs för föräldrarnas svar. Resultatet presenteras utgående från de frågor vi ställde under intervjuerna.

10.1.1 Föräldrars syn på delaktighet

Vi började med att fråga vad föräldrarna kände till om föräldrars och barns rätt att påverka dagvården. Det här frågade vi för att vi ville se om föräldrarna kände till lagändringen och vad de i övrigt kände till om sina och barnens påverkningsmöjligheter. Två av respondenterna kände till den nya lagen men visste inte så mycket om innehållet i den. De hade fått information om

den på föräldramöten. En av föräldrarna nämnde att hen aldrig tänkt på att barnet har rätt att påverka. En annan framhöll att *”personalen säger att vi ska säga till om det är något”*. Respondenterna nämnde också att de kan framföra önskemål till personalen.

Vi frågade också respondenterna vad delaktighet och inflytande betyder för dem, för att få veta hur de personligen ser på begreppen. Här lyfte alla föräldrar fram betydelsen av att kunna säga sina åsikter, bli hörd och att personalen kan ta till sig och diskutera det som föräldrarna sagt. En av respondenterna påpekade att inflytande ändå inte alltid betyder att man får sin vilja igenom.

En förälder sade också att det är viktigt att få information om vad som händer för att kunna vara delaktig. I kapitlet om föräldrars delaktighet och inflytande behandlas vikten av information (se ovan, s. 7). Enligt Ekman & Sundell (1992, s. 71) behöver föräldrarna få information om verksamheten för att kunna påverka. En av respondenterna påpekade att föräldrar kan påverka beslut på högre nivå och ha kontakt med politiker för att på det sättet kunna påverka den småbarnspedagogiska verksamheten.

10.1.2 Samarbete och inflytande

Som Ekman & Sundell (1992, s. 62-63) skriver krävs det att föräldrarna har insyn i verksamheten för att de ska kunna påverka den. För att få veta hur mycket insyn föräldrarna har i verksamheten frågade vi hur väl de känner till verksamheten på daghemmet. Två av respondenterna svarade att de i stora drag vet hur en dag ser ut. De känner till rutinerna och aktiviteterna på daghemmet. Den tredje respondenten svarade att hen känner till verksamheten ganska bra eftersom personalen är väldigt öppna och föreståndaren vill att föräldrarna ska veta vad som händer på daghemmet.

Vi frågade också föräldrarna hur samarbetet med personalen fungerar eftersom samarbete är en förutsättning för delaktighet. Alla föräldrar tyckte att samarbetet fungerade riktigt bra. En av föräldrarna svarade att personalen är flexibel och tillmötesgående och ser varje barn när det kommer och far. En annan sade att hen har upplevt att både positiva och negativa saker kan föras fram till personalen. Dessutom lyfte en av föräldrarna fram egenvårdarmodellen: *”Man har en som har mera hand om ens barn ... man för fram [åsikter] till dem och så går det vidare”*.

Med tanke på syftet för lärdomsprovet frågade vi föräldrarna på vilket sätt de kan påverka verksamheten och hur de skulle vilja kunna påverka. En av föräldrarna sade att hen skulle vilja påverka pedagogiken lite mera, vilket är ovanligt enligt Flising et. al. (1996, s. 156-158; se även ovan, s. 5). Två av föräldrarna nämnde att om det skulle finnas problem som gäller deras eget barn skulle de vilja diskutera med personalen och lägga fram önskemål. Det här nämner också Flising et. al. (ibid). En respondent hade velat påverka maten men det var inte möjligt på grund av praktiska orsaker. En av föräldrarna berättade att hen kan påverka via föräldramöten, något som vi också behandlat ovan på s. 31-33. En annan respondent betonade vikten av en god kommunikation och möjlighet att komma med idéer och förslag. Hen tyckte också att det skulle kunna finnas en förening motsvarande Hem & Skola-föreningen vid daghemmet. Föreningen kunde ge förslag och ekonomiskt stöd till daghemmet.

Vi ville veta vad som borde ändras för att § 7b i den nya lagen om småbarnspedagogik ska kunna förverkligas. Därför frågade vi föräldrarna om det finns hinder för påverkan och hur de kan åtgärdas. Alla tre respondenter tog upp helt olika saker i sina svar. En nämnde att ett hinder för att påverka pedagogiken är att föräldrarna inte har tillräcklig insyn i innehållet i den pedagogiska verksamheten. Hen sade också att hen inte vill "*trampa på deras* [pedagogernas] *arbetsområde*". En annan respondent berättade att tidspress kan vara ett hinder eftersom hen upplevt att både föräldrar och personal har ett minutschema att följa. När föräldern kommit på något som hen vill prata med personalen om finns det kanske inte tid till det. Den tredje föräldern påpekade att budgeten kan skapa hinder för vad som är möjligt att genomföra. Vidare sade hen att kommunikation som inte fungerar kan vara ett hinder då saker som en förälder för fram inte förs vidare till resten av personalen. Enligt Rahm och Wall (1990, s. 8) spelar personalens interna samarbete en stor roll när personalen ska skapa goda relationer till föräldrarna. Därför är det viktigt att kommunikationen inom personalgruppen fungerar.

Olika föräldrar vill delta olika mycket och på olika sätt i verksamheten, vilket personalen bör respektera (Ekman & Sundell, 1992, s. 114-115). Vi ville därför också fråga vilka områden de inte skulle vilja påverka. En av respondenterna sade att hen inte vill påverka didaktiken och pedagogiken i verksamheten eftersom hen inte kände att det är hens sak. Två av föräldrarna kom inte på något som de inte skulle vilja påverka, en sade att hen tror att man alltid vill påverka när det gäller ens eget barn. Alla föräldrar ansåg att pedagogerna är kunniga inom sitt område. Därför överlät föräldrarna trots allt det pedagogiska ansvaret åt pedagogerna – de kände inte behov av att påverka. Ekman och Sundell menar att föräldrarna litar på personalens pedagogiska

kunnande och inte vill påverka de områden som de inte har kompetens för (Ekman & Sundell, 1992, s. 58; se även ovan, s. 5).

10.1.3 Förändringar i verksamheten

Vi ville veta hur delaktiga föräldrarna varit innan lagändringen och om de märkt någon skillnad efter lagändringen 1.8.2015. Vi ställde ett par frågor om det här. En av föräldrarna hade varit väldigt lite delaktig eftersom hen inte känt behov av att påverka och en annan ganska mycket delaktig. Skillnaden på svaren kan dock bero på att respondenterna uppfattar begreppet delaktighet olika. Flising et. al. (1996, s. 156) skriver att olika föräldrar kan tolka t.ex. begreppet inflytande som allt från att delta i planeringen i verksamheten till att samarbeta kring det egna barnet. Ingen av respondenterna hade märkt någon stor skillnad efter lagändringen.

Vår sista fråga var om verksamheten borde förändras på något sätt för att ge föräldrar och barn mera inflytande. Genom att fråga det här fick vi veta vad föräldrarna anser borde ändras. Pedagoger kan ha nytta av att läsa svaren på den här frågan för att få tips på förbättringar i sin verksamhet. Enligt en respondent skulle det vara bra att få tydligare information om både barns och föräldrars rätt att påverka. Två av föräldrarna påpekade att det är omöjligt att beakta allas önskemål och pedagogerna måste kompromissa för att verksamheten ska fungera. En av dem sade att det alltid går att försöka förbättra påverkningsmöjligheterna men att det inte heller bör gå överstyr. Även Ekman och Sundell (1992, s. 66) tar upp problemet med att alla föräldrar har olika önskemål.

Den tredje föräldern ansåg att med tanke på den nya lagen borde barnet tas med mera, t.ex. så att barnet är med på föräldrasamtal. En annan förälder tyckte att pedagogerna kan individualisera verksamheten genom att låta barnen välja mellan flera olika aktiviteter. Ett önskemål från en förälder var också att daghemmet skulle skicka ut informationsbrev om vad som händer i verksamheten och om aktuella teman. Flising et. al. (1996, s. 116) har skrivit om månadsbrev och menar att brevet gör det lättare för föräldrarna att följa med vad som händer i verksamheten.

10.2 Pedagogernas svar

I det här kapitlet presenteras resultatet av de intervjuer som gjordes med barnträdgårdslärare som arbetar på daghem.

10.2.1 Arbete med föräldrars och barns inflytande

För att få veta hur insatta pedagogerna är i den nya lagen frågade vi om de i personalgruppen har diskuterat föräldrars och barns inflytande utgående från lagen. Alla respondenter hade gått igenom lagen och diskuterat den med den övriga personalen.

Vi frågade också respondenterna hur de i personalgruppen har arbetat med föräldrars och barns inflytande. Alla respondenterna nämnde föräldramöten. En av dem sade att de på höstens föräldramöte ingående går igenom hur de arbetar och konkret visar vad de använder för material. Enligt Jonsdottir och Nyberg (2013, s. 68) underlättas vardagen av att föräldrarna fått information om praktiska och pedagogiska saker på föräldramöten. En respondent nämnde att föräldrarna fått fylla i blanketter om ett aktuellt ämne för att på det sättet kunna framföra sina åsikter om hur ämnet ska behandlas på daghemmet. En av pedagogerna sade att hen vill att föräldrarna ska vara delaktiga i fostringsgemenskapen och framföra idéer till personalen. Kring det enskilda barnet vill pedagogen ha så bra samarbete som möjligt med varje förälder.

En pedagog sade att föräldrarna erbjuds möjlighet att vara med och se hur verksamheten ser ut en dag men föräldrarna hade inte utnyttjat denna möjlighet. Enligt Ladberg behöver föräldrarna känna till hur vardagen på daghemmet ser ut i praktiken för att kunna delta i planeringen av verksamheten. Genom att själv vara med under en eller flera dagar får föräldrarna en uppfattning om hur vardagen ser ut. Föräldrar som deltagit i arbetet på daghemmet känner ett större behov att vara med i planeringen. (Ladberg, 1986, s. 58). En pedagog berättade också att daghemmet skickat ut enkäter åt föräldrarna där de fick svara på frågor om bl.a. samarbete och information. En av pedagogerna sade att de använder sig av egenvårdarmodellen som ett sätt att arbeta med föräldrars och barns inflytande.

10.2.2 Samarbete och föräldrars inflytande

Vi ville också se personalens perspektiv på samarbete så vi frågade dem hur de tycker att samarbetet med föräldrarna fungerar. Alla pedagoger sade, precis som föräldrarna, att

samarbetet fungerar bra. Pedagogerna lyfte fram tamburkontakt och den individuella planen som exempel på samarbetsformer. Andra samarbetsformer som respondenterna tog upp var fester, kaffebjudningar, föräldramöten, telefonkontakt och kontakthäfte. Vi beskriver olika samarbetsformer mer ingående ovan på sidorna 27-37.

En respondent nämnde att daghemmet erbjuder hembesök åt nya barn för att få en bättre anknytning till barnet och föräldrarna. Tack vare hembesöket får barnet och pedagogen ett gemensamt minne från barnets hemmiljö som kan vara till hjälp ifall det uppstår svårigheter vid inskolningen. Hen berättade att personalen klargör för föräldrarna vad syftet med hembesöket är och lyfter fram att *"jag kommer inte och dricka kaffe, jag kommer inte och städa, jag kommer inte och kolla"*. Det här stämmer överens med det som Ladberg skriver om hembesök och hur viktigt det är att klargöra syftet med besöket för att motverka att föräldrarna känner press på hur hemmet borde se ut. (Ladberg, 1986, s. 31-32).

Angående samarbete nämnde en av respondenterna också att föräldrarna får ta del av daghemmets arbetsplaner och ha åsikter om dem. En av respondenterna kom in på fostringsgemenskapen och beskrev den så här: *"föräldrar är ju proffs på sina barn ... vi ska stöda dem"*. En av pedagogerna sade också att de frågar föräldrarna vad de har för önskemål. En annan respondent sade att hen kan prata med föräldrarna om känsliga saker. Det anser vi tyder på att samarbetet fungerar bra. En av respondenterna uttryckte sig så här: *"Är det något de [föräldrarna] funderar på så ska de hellre fråga en gång för mycket än att gå tysta och inte veta vad de ska göra"*.

För att få en större överblick över föräldrarnas delaktighet i praktiken frågade vi på vilket sätt och över vad föräldrar har inflytande samt när föräldrarna brukar visa intresse för delaktighet. Alla pedagoger sade att vilan är något som föräldrarna påverkar konkret. *"Till exempel vilan, det är en sak som kan komma upp att 'måste de vila?' och 'mitt barn skulle inte behöva sova så länge, då far det så sent på kvällarna' och där påverkar de nog, för nog har vi de som vi väcker och tar upp"*, sade en av respondenterna.

En respondent sade att föräldrarna är intresserade av samarbete men inte av att påverka verksamheten. De visar också intresse genom att komma på evenemang som daghemmet ordnar. En annan pedagog påpekade att föräldrarnas delaktighet är särskilt viktig när det gäller små barn som inte själva kan säga vad de vill. Hen sade också att föräldrar till barn med speciella behov blir mer delaktiga än andra föräldrar eftersom samarbetet då blir ännu viktigare. Ett sätt

för föräldrarna att vara delaktiga är att komma med idéer och förslag. En av respondenterna framhöll att föräldrar kan påverka genom daghemmets enkäter.

I tamburkontakten är föräldrarna delaktiga genom att ge information om barnet på morgonen, fråga hur dagen varit och ta upp sådant som barnet berättat att har hänt på daghemmet, berättade två av pedagogerna. Enligt Jensen och Jensen (2008, s. 47-48) är en central del av samarbetet att utbyta information om barnets liv i de två världarna hemmet och daghemmet. Från föräldrarnas sida kan informationen gälla betydande förändringar i barnets liv som kan påverka barnets beteende, vilket en av respondenterna gav exempel på.

Alla pedagoger lyfte fram att föräldrarna är delaktiga när den individuella planen för småbarnsfostran görs upp. En av dem sade att vissa föräldrar har satt sig in i planen mer än andra föräldrar, men tyckte ändå att alla tar det på allvar. En annan sade att nya föräldrar oftast inte vet riktigt vad de ska svara på de frågor om samarbete som tas upp i den individuella planen, men pedagogen har åtminstone ställt frågorna och föräldrarna har möjlighet att i ett senare skede komma med tillägg. Enligt Ladberg (1986, s. 29) är det svårt för föräldrar att ta till sig information om den pedagogiska verksamheten i början då allt är nytt. Det här kan förklara varför föräldrarna inte vet vad de ska svara på frågorna i den individuella planen.

En av våra frågeställningar i början av lärdomsprovet var vad pedagogerna ämnar göra för att främja föräldrarnas delaktighet. Därför frågade vi hur de tyckte att föräldrarna skulle kunna vara mer delaktiga. Alla pedagoger tyckte att föräldrarna gärna skulle få vara mer delaktiga. Flising et. al. (1996, s. 154-155) menar att det är vanligt att personal säger sig önska att föräldrarna var mer intresserade och initiativtagande men en förälder som har annorlunda idéer än personalen har ändå ses som besvärlig. En av pedagogerna framhöll dock att personalen kan ta även negativ kritik på ett professionellt sätt och att de vill att föräldrarna ska säga till om personalen gör något som föräldrarna tycker är konstigt. Det här tyder på att pedagogerna på det här daghemmet välkomnar också åsikter som skiljer sig från deras egna.

Två av respondenterna skulle gärna se att föräldrarna gav konkreta tips på sånger, sagor, program, spel och aktiviteter som pedagogerna kan använda med barnen. En av dem föreslog också att föräldrar vars barn har speciella problem som t.ex. språkproblem gärna får dela med sig av arbetssätt som de upptäckt att fungerar bra med barnet. Hen ansåg även att föräldrarna kan ge förslag på ämnen som barnet är intresserat av och som pedagogerna kan ta upp i

verksamheten. Det här tyder på att respondenterna anser att föräldrarna kan bidra med något till samarbetet vilket Jensen och Jensen (2008, s. 48) menar att är en grund för samarbetet.

Två respondenter ansåg att föräldrarna gärna skulle få ge personalen mera utförlig respons. Vidare sade två pedagoger att föräldrarna gärna skulle få vara med i verksamheten en dag. En av dem trodde att föräldrarna genom att vara med en dag skulle kunna få upp ögonen för pedagogiken. En av pedagogerna hade erfarenhet av att föräldrar kommit till daghemmet och berättat för barnen om sitt arbete. På så sätt var föräldrarna delaktiga och barnen lärde sig mycket.

Med tanke på vilka förändringar som behöver göras för att föräldrarna ska få mera inflytande frågade vi om det finns hinder för att föräldrarna ska kunna vara delaktiga. De pedagoger som tidigare sagt att föräldrarna skulle kunna vara med i verksamheten en dag tyckte att det förhindrades av att föräldrarna inte har möjlighet att ta ledigt från sitt arbete. Pedagogerna såg inga större hinder för föräldrarnas påverkan från daghemmens sida, men en av dem påpekade att föräldrarna kanske inte känner till hur stor rätt de har att påverka. Ett par av pedagogerna tog upp att vissa fasta tider som måltider och vila av praktiska skäl är svåra att ändra på, men allt går ändå att diskutera.

En av respondenterna såg det som ett hinder att vissa föräldrar aldrig kommer på föräldramöten. Ladberg skriver att föräldramöten ofta är viktigare för personalen än för föräldrarna. En orsak till att föräldrar inte kommer på föräldramöten kan vara att föräldrarna anser att de inte behöver gå på föräldramöten så länge barnet trivs i barngruppen och allt är som det ska. (Ladberg, 1986, s. 51).

Vi frågade föräldrarna om det finns något som de tycker att föräldrarna inte ska kunna påverka, eftersom vi ville veta om det finns en gräns för föräldrarnas inflytande. En respondent tyckte att regler och rutiner är något som föräldrarna inte ska kunna påverka så mycket. Det motiverade hen med att dagvårdspersonalen måste hitta sådana regler och rutiner som fungerar i barngruppen. Speciellt de minsta barnen behöver rutiner för tryggheten. De två andra respondenterna ansåg att föräldrarna inte kan påverka matsituationen och vilan så mycket, dels eftersom matsituationen är ordnad så att det går smidigt för kökspersonalen och dels eftersom det skulle behövas mer personal om inte alla barn skulle vila.

10.2.3 Barns inflytande

Eftersom vi också ville undersöka barns inflytande frågade vi pedagogerna på vilket sätt och över vad barn har inflytande. Alla respondenter tog upp temainriktat arbete i någon form och sade att barnen kan ge förslag på ämnen att arbeta med. En av dem uttryckte sig så här: *”man ska ta tillvara barnets idéer och man jobbar utifrån barnet. Det ska ju komma från barnet vad de vill lära sig, vad de är nyfikna på och vad de frågar och vill ha svar på.”* Olofsson (2010, s. 136) menar att barnen får mer inflytande i verksamheten då pedagogerna tar fasta på det som barnen är intresserade av när temaområde väljs.

I intervjuerna kom det fram att små barn inte alltid har så mycket inflytande och att föräldrarnas delaktighet är ännu viktigare med små barn som inte själva kan säga vad de tänker. En av pedagogerna framhöll betydelsen av att vara lyhörd och se vad barnen vill. Svenning (2011, s. 75) skriver att pedagoger inte alltid kan få reda på vad barn vill bara genom att lyssna på det de säger eftersom små barn precis börjat lära sig det verbala språket. Vuxna måste lära sig att lyssna till barns olika uttryckssätt, också nonverbala. Engagerade pedagoger lägger märke till barnens initiativ oavsett på vilket sätt barnen uttrycker sig (Institutet för hälsa och välfärd, 2005, s. 25).

En av respondenterna tog upp matsituationen som ett exempel på vad barnen kan påverka. Hen berättade att de inte tvingar barnen att äta av allt utan barnen får själva bestämma vilka saker på tallriken de äter. Ett annat konkret exempel som en respondent nämnde var att barnen får önska sånger och sagor under samlingen. I den individuella planen för småbarnsfostran tas barnets åsikter upp, påpekade en pedagog. Hen menade ändå att barnen sällan kommer på några önskemål just då pedagogerna frågar.

Två respondenter lyfte fram smågruppsarbete som ett sätt att ge barn inflytande. Då delas barnen in i grupper enligt vad de vill göra. En respondent berättade att de använder egenvårdarmodellen och att pedagogerna tack vare det får mycket bra kontakt med barnen. Genom att varje barn blir sett och hört blir alla barn mer delaktiga.

En pedagog sade att personalen intervjuar barnen minst en gång per år. Intervjufrågorna handlar om hur barnet trivs på daghemmet och hemma, vad hen tycker om att göra och vad hen tycker om de vardagliga rutinerna på daghemmet, som t.ex. utevistelsen, matsituationen och vilan. På ett daghem berättade en pedagog att personalen använder sig av smileys, en glad, en neutral och en sur smiley, för att hjälpa barnen att visa vad de tycker om olika aktiviteter. Pedagogen

frågar varje barn enskilt t.ex. ”hur känns det då vi far till skogen? Vilken gubbe är det?”. Pedagogen uppmuntrar också barnet att berätta mer om varför det känns på ett visst sätt. Det här görs två gånger per år. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006, s. 132) menar att för att få fram barnens perspektiv är det viktigt att barnen är delaktiga i utvärderingen. Då bör man också beakta barnens känslomässiga värld, vilket dessa pedagoger gör.

Eftersom det är nytt i lagen om småbarnspedagogik att barnet ska kunna påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken frågade vi om och hur barnen skulle kunna bli ännu mer delaktiga. Alla pedagoger tyckte att barnen skulle kunna vara mer delaktiga. En av dem påpekade att det ganska långt är upp till personalen att fråga barnen vad de vill. En önskade att barnen skulle kunna vara delaktiga genom att hjälpa till att duka borden och städa undan efter maten men det var inte möjligt av praktiska skäl. En av respondenterna sade att de på daghemmet kommer att börja använda sig mer av temainriktat arbetssätt. Genom det här får barnen mer inflytande.

Eftersom vi ville ta reda på vad som behöver åtgärdas för att barn ska kunna ha mer inflytande frågade vi om det finns hinder för att barnen ska kunna vara delaktiga. Två respondenter upplevde att praktiska arrangemang såsom tider som ska passas och att städerskan ska städa medan barnen är ute kan hindra barnen från att påverka. Enligt Arnér (2009, s. 15-20) är det vanligt att barnen måste avbryta en lek och gå ut vid en bestämd tidpunkt.

En pedagog nämnde personalbrist som ett hinder. Om det finns för lite personal en dag hinner de kanske inte uppmärksamma barnens önskemål. Även ekonomin sätter gränser för vad som kan genomföras. En respondent sade att det inte alltid går att ta fasta på alla barns önskemål och idéer. Då måste man välja ett av alternativen.

Vi frågade pedagogerna om det enligt dem finns något som barn inte ska kunna påverka. Vi ville nämligen veta om det finns gränser för barns påverkan. Två av respondenterna sade att barnen ska kunna vara med och påverka i princip allt i verksamheten men att det finns vissa praktiska saker, t.ex. maten som kommer från storkök, som barnen inte kan påverka. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006, s. 38) menar att barnen tillsammans med personalen ska diskutera sig fram till regler för allas trivsel. En respondent tyckte dock att det finns vissa regler som barnen inte ska kunna påverka eftersom reglerna behövs för att göra vardagen säker och fungerande.

10.2.4 Förändringar i verksamheten ur pedagogernas synvinkel

För att få veta om lagändringen medfört förändringar frågade vi hur mycket föräldrarna och barnen var delaktiga före den nya lagen kom. Alla respondenter tyckte att både föräldrarna och barnen var ungefär lika delaktiga före och efter lagändringen. En av dem tyckte att föräldrarna inte har varit särskilt delaktiga medan de två andra tyckte att både föräldrar och barn varit delaktiga.

Slutligen frågade vi pedagogerna om de kommer att ändra på något i verksamheten i och med den nya lagen. De svarade att de inte kommer att göra några större förändringar utgående från lagen eftersom de redan tidigare arbetat mycket med föräldrars och barns inflytande. En av pedagogerna sade att det *”alltid har funnits i bakhuvudet att föräldrarna ska kunna påverka. ... Så det fortsätter som vi har gjort.”*

11 Slutdiskussion

I det här kapitlet diskuterar vi resultatet av undersökningen, svarar på våra centrala frågeställningar och granskar arbetet kritiskt. Vi återger kort det viktigaste i teoridelen och berättar hur vi genomfört undersökningen för att läsaren ska förstå hur vi kom fram till vårt resultat.

Syftet med vårt lärdomsprov var att undersöka hur föräldrar vill delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken i enlighet med den nya lagen om småbarnspedagogik samt hur pedagogerna beaktar föräldrarnas och barnens rätt att påverka och delta. Tidigt i lärdomsprovet definierade vi begreppen delaktighet och inflytande eftersom de är centrala begrepp för vårt tema. De här begreppen är viktiga att förstå för den som läser vårt lärdomsprov. Begreppen har visserligen lite olika betydelser men kan i vissa fall användas som synonymer. Eftersom vårt lärdomsprov utgår från en paragraf i lagen om småbarnspedagogik behandlade vi lagen i ett skilt kapitel (se ovan, s. 11-13). För att veta vad vi skulle tänka på inför resten av arbetet behövde vi noga läsa igenom § 7b och fundera på dess innebörd. Barnets rättigheter är en utgångspunkt för barnets inflytande i den småbarnspedagogiska verksamheten. Alla barn har rätt till yttrandefrihet och barnets åsikter ska beaktas i alla beslut som rör barnet.

För att både vi och läsarna skulle förstå § 7b i lagen om småbarnspedagogik bättre beskrev vi utförligt vad planering, genomförande och utvärdering av småbarnspedagogik är. Den

individuella planen för småbarnsfostran gör det möjligt för personalen att beakta barnens individuella behov. I vår undersökning framkom att föräldrarna har goda möjligheter att ha inflytande och vara delaktiga då den individuella planen görs upp. I utvärderingen kan barn och föräldrar vara delaktiga med hjälp av enkäter, vilket också kom fram i undersökningen.

Ett gott samarbete mellan föräldrarna och personalen krävs för att föräldrarna ska kunna påverka och delta i den småbarnspedagogiska verksamheten. Det här samarbetet kan kallas för fostringsgemenskap. Pedagogerna ansvarar för att skapa goda förutsättningar för ett fungerade samarbete. I samarbetet ska personalens och föräldrarnas olika perspektiv förenas. Det visade sig att alla föräldrar och pedagoger som vi intervjuade tyckte att samarbetet på daghemmet fungerar bra. Det finns en mängd olika samarbetsformer som kan användas för att stärka kontakten mellan hem och daghem samt öka föräldrarnas inflytande. I teoridelen beskrev vi några samarbetsformer för att förklara hur samarbete kan se ut i praktiken. Det var lätt att hitta lämplig litteratur om de flesta områden som vi behandlade i teoridelen. En stor del av litteraturen som vi hittat är skriven i Sverige och därför tror vi att det här är ett område som undersökts mycket där.

De centrala frågeställningarna som vi ställde oss i början av vårt lärdomsprov var på vilka sätt föräldrar och barn är delaktiga i den småbarnspedagogiska verksamheten, vad dagvårdspersonalen gör för att öka deras delaktighet, hur föräldrarna vill påverka, om det finns gränser för hur mycket föräldrar och barn ska kunna påverka samt hur verksamheten behöver förändras med tanke på den nya lagen om småbarnspedagogik. Resultatet av undersökningen visar att föräldrarna har en viss insyn i verksamheten men sällan aktivt påverkar verksamheten så länge de inte upplever att det finns några problem. Undersökningen visar att det är individuellt hur mycket och över vad föräldrarna vill ha inflytande. Vi kom fram till att det finns vissa saker som föräldrar och barn inte kan påverka, främst på grund av praktiska skäl. Även om föräldrar skulle kunna tänka sig att påverka vissa delar av verksamheten verkar det som att de inte alltid försöker. Det finns föräldrar som önskar mer insyn men ändå inte ställer frågor till personalen för att få reda på det de vill veta. Föräldrarna kan också vara rädda att komma in på pedagogernas område och vågar därför inte påverka det pedagogiska. Det här kan bero på att föräldrarna inte känner till hur mycket de har rätt att påverka. Att föräldrarna inte känner till sina rättigheter kan i sin tur bero på att lagparagrafen om föräldrars och barns inflytande är så ny. Pedagogerna spelar en viktig roll för att syftet med lagen ska uppfyllas. Det är deras uppgift att informera föräldrarna om vilka rättigheter barnen och föräldrarna har.

Pedagogers och föräldrars perspektiv på delaktighet är ganska lika i det avseendet att båda undersökningsgrupperna betonar att föräldrarna kan framföra åsikter och önskemål som personalen tar till sig. Det här kan kopplas till vårt syfte med lärdomsprovet eftersom det är ett exempel på hur föräldrarna vill påverka och delta samt hur pedagogerna ger föräldrarna möjlighet att påverka.

Perspektiven skiljer sig ändå på så sätt att föräldrarna ofta fokuserar mest på sitt eget barn medan pedagogerna ser varje barn som en del av en större helhet och fokuserar på hela barngruppen. Föräldrarna vill inte gärna komma in på pedagogernas arbetsområde och överlämnar därför mycket av planeringen av den småbarnspedagogiska verksamheten åt personalen. Samtidigt kan pedagogerna vilja få mer respons och tips av föräldrarna. Det verkar som att pedagogerna och föräldrarna inte riktigt når fram till varandra eftersom föräldrarna inte vågar påverka så mycket och pedagogerna inte får så utförlig respons som de skulle önska. Å ena sidan gör det faktum att pedagoger och föräldrar har olika perspektiv det svårare för föräldrarna att påverka men å andra sidan skulle det inte vara någon mening med att påverka om de inte hade olika perspektiv.

De föräldrar som vi intervjuade sade att de vill påverka genom föräldramöten, kommunikation och möjlighet att komma med idéer och förslag. En föräldraförening föreslogs som ett nytt sätt att påverka. Pedagogerna sade att föräldrarna kan påverka och vara delaktiga i tamburkontakten, genom att framföra idéer och förslag samt via enkäter och den individuella planen för småbarnsfostran. Enligt pedagogerna är föräldrarna intresserade av att samarbeta kring det egna barnet, men inte av att påverka verksamheten särskilt mycket. Då vårt syfte var att undersöka hur föräldrarna vill påverka och hur pedagogerna beaktar föräldrarnas rätt att påverka kan vi konstatera att deras svar skiljer sig från varandra på många punkter. Föräldrarna och pedagogerna har olika syn på vilka sätt det finns för föräldrarna att påverka.

När det gäller barnens inflytande och delaktighet framkom att pedagogerna är lyhörda och tar tillvara barnens idéer och intressen. Barnen har också möjlighet att påverka konkreta saker såsom sånger och sagor. En förälder ansåg att pedagogerna skulle kunna individualisera verksamheten genom att ge barnen möjlighet att välja mellan olika aktiviteter. En del av pedagogerna delar redan nu in barnen i smågrupper och låter dem välja mellan olika aktiviteter. Föräldrarna kände i övrigt inte till hur mycket inflytande barn har rätt till.

Enligt pedagogerna behövs inga stora förändringar för att följa lagen eftersom barn och föräldrar redan tidigare haft möjlighet att påverka. Föräldrarna föreslog förändringar såsom tydligare information om rätten att påverka och om vad som händer på daghemmet samt att pedagogerna kunde beakta barnets åsikter mer och kanske ta med barnet på föräldrasamtal. Slutsatsen av det här är att föräldrarna inte kände att de var så delaktiga som de skulle kunna vara.

En sak som vi inte tog upp i teoridelen men som kom fram i undersökningen är egenvårdarmodellen. När man arbetar enligt egenvårdarmodellen har varje pedagog huvudansvaret för fyra till sju barn. Eftersom pedagogen dagligen arbetar med sin lilla grupp och ansvarar för föräldrasamtal och dylikt med dessa barns föräldrar, får pedagogen en nära kontakt med föräldrarna och barnen. När ett nytt barn börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten gör egenvårdaren ett hembesök för att skapa en god anknytning till barnet och en bra kontakt till föräldern. Allt det här främjar ett gott samarbete och ökar möjligheterna till inflytande för både barn och föräldrar.

I vår undersökning använde vi oss av kvalitativa intervjuer. Vi valde att inte intervjua barn på daghem eftersom undersökningen skulle ha blivit alltför omfattande. Vi tycker ändå att det skulle vara intressant att veta vad barn anser om sina påverkningsmöjligheter och vår förhoppning är att ämnet i framtiden kommer att undersökas ur barns perspektiv. I ytterligare undersökningar skulle också delaktigheten inom andra dagvårdsformer kunna jämföras. Hurdana påverkningsmöjligheter har barn och föräldrar inom familjedagvård, klubbverksamhet, öppna daghem och privata daghem? För att få en överblick över föräldrars och barns delaktighet i den småbarnspedagogiska verksamheten allmänt i Finland skulle en kvantitativ metod kunna användas. Det här kunde vara ett intressant ämne för vidare forskning.

Undersökningen gick i stora drag som planerat. En sak som inte gick som vi tänkt oss men som vi inte kunde påverka var att ett par intervjuer stördes av att någon kom in i rummet under intervjun. Vi fick svar på våra frågeställningar och kunde tydligt koppla resultatet av undersökningen till teoridelen. Redan under själva intervjuerna kunde vi relatera till teorin. Genom undersökningen fick vi fram mycket som bekräftade vår teoridel. Det skulle å ena sidan ha varit bra att skriva om egenvårdarmodellen, som lyftes fram i undersökningen, i teoridelen eftersom den bidrar till ett gott samarbete och påverkningsmöjligheter men å andra sidan var vår teoridel redan omfattande och det är omöjligt att få med allt. Det skulle ha varit intressant

att också få svar som går emot teorin. Genom hela arbetet med lärdomsprovet höll vi oss till syftet.

Arbetet med lärdomsprovet har varit lärorikt och vi har fått mycket kunskap om barns och föräldrars delaktighet och inflytande inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Vi tycker själva att vi har gjort ett bra arbete. I vårt kommande yrkesliv men även i privata sammanhang kan vi ha nytta av att ha satt oss in i det här ämnet. Vi tror att också andra som läser vårt lärdomsprov kommer att ha användning av det, särskilt om de vill öka föräldrars och barns inflytande. Slutligen vill vi tacka våra respondenter och alla andra som på olika sätt hjälpt oss med lärdomsprovet.

Källförteckning

Arnér, E., 2009. *Barns inflytande i förskolan – en fråga om demokrati*. Lund: Studentlitteratur.

Bohlin R., 1995. *Pedagogiskt ledarskap*. Stockholm: Liber Utbildning.

Doverborg, E., Pramling, N. & Pramling Samuelsson, I., 2013. *Att undervisa barn i förskolan*. Stockholm: Liber.

Ekman, S. & Sundell, K., 1992., *Mamma, pappa, dagis*. Lund: Studentlitteratur.

Eldh, A. C., Ekman, I. & Ehnfors, M., 2010. A Comparison of the Concept of Patient Participation and Patients' Descriptions as Related to Healthcare Definitions. *International Journal of Nursing Terminologies & Classifications*, 21 (1), s. 21-32.

Flising, L., Fredriksson, G. & Lund, K., 1996. *Föräldrakontakt*. Stockholm: Informationsförlaget.

Fredriksson, G., 1991. *Föräldrasamarbete i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Granberg, A., 1999. *Småbarnsmetodik – omsorg, lek och ramsor*. Stockholm: Liber.

Harju, A. & Tallberg Broman, I., 2013. *Föräldrar, förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.

Institutet för hälsa och välfärd, 2005. *Grunderna för planen för småbarnsfostran*. (2. uppl.) Vaajakoski: Stakes.

Jensen, E. & Jensen, H., 2011. *Professionellt föräldrasamarbete*. Stockholm: Liber AB.

Jonsdottir, F. & Nyberg, E., 2013. Erkännande, empowerment och demokratiska samtal. I: A. Harju & I. Tallberg Broman, red., *Föräldrar, förskola och skola. Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, M. & Börjeson, M., 2011. *Brukarmakt i teori och praktik*. Stockholm: Natur & Kultur.

Kimber, B., 2009. *Meningsfulla föräldramöten: SET tillsammans med föräldrar och elever*. Malmö: Epago/Gleerups Utbildning AB.

- Kvale, S. & Brinkmann, S., 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, G., 1968. *Daghem och föräldrar*. Stockholm: Prisma.
- Markström, A-M. & Simonsson, M., 2013. *Utvecklingssamtal – kommunikation mellan hem och förskola*. Lund: Studentlitteratur.
- Molin, M., 2004. Delaktighet inom handikappområdet – en begreppsanalys. I: A. Gustavsson, red. *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Månsson, A., 2013. Familjens inskolning i förskolan – ett rum för möjligheter. I: A. Harju & I. Tallberg Broman, red., *Föräldrar, förskola och skola. Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Olofsson, B., 2010. *Meningsfull samling*. Söderköping: Lärarförbundets förlag.
- Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S., 2006. *Lärandets grogrund*. (2 uppl.) Studentlitteratur.
- Rahm, T. & Wall, G., 1990. *Föräldrasamtal i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Rasmussen K., 1986. *Föräldrasamarbete*. Stockholm: Liber förlag.
- Rosenqvist, M. M., 1995. *Planering av pedagogisk verksamhet*. Falun: Högskolan Falun Borlänge.
- Sheridan, S., 2010. Förskoledidaktik i ett kvalitetsperspektiv. *Didaktik i förskolan*, 2010, s. 4-9.
- Svenning, B., 2011. *Vad berättas om mig? Barns rättigheter och möjligheter till inflytande i förskolans dokumentation*. Lund: Studentlitteratur.
- Svenska Akademiens Ordlista, 2013. <http://www.svenskaakademien.se/svenska-spraket/svenska-akademiens-ordlista-saol/saol-13-pa-natet/sok-i-ordlistan> (hämtat 1.12.2015). <http://www.svenskaakademien.se/svenska-spraket/svenska-akademiens-ordlista-saol/saol-13-pa-natet/sok-i-ordlistan> (hämtat 1.12.2015).
- Tallberg Broman, I., 2013. Föräldrasamverkan i förändring. I: A. Harju & I. Tallberg Broman, red., *Föräldrar, förskola och skola. Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.

Teveborg Nilsson, K., Nilsson, L. & Polzer, E-K., 1996. *Föräldrakontakter på daghem*. Kalmar: Ekelunds Förlag AB.

Undervisnings- och kulturministeriet. minedu.fi/OPM/Koulutus/varhaiskasvatus/?lang=sv (hämtat 21.10.2015).

Unicef, Barnkonventionen. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten> (hämtat 28.10.2015):

Finlands författningssamling

Lag om småbarnspedagogik 19.1.1973/36. www.finlex.fi (hämtat 21.10.2015).

BILAGA 1

Intervjufrågor till föräldrar

Vad känner du till om föräldrars och barns rätt att påverka dagvården?

Vad betyder delaktighet/inflytande för dig?

Hur väl känner du till verksamheten på daghemmet?

Hur fungerar samarbetet med personalen?

På vilka sätt kan du påverka dagvården för ditt barn? Hur skulle du vilja kunna påverka?

Vilka hinder för påverkan finns? Hur kan de åtgärdas?

Finns det områden som du inte skulle vilja påverka?

Hur mycket har du varit delaktig i ditt barns dagvård tidigare?

Har du märkt någon skillnad i dina möjligheter att påverka dagvården för ditt barn efter att ändringen i Lagen om småbarnspedagogik trädde i kraft 1.8.2015?

Borde verksamheten förändras på något sätt för att ge föräldrar och barn mer inflytande?

BILAGA 2

Intervjufrågor till pedagoger

Har ni i personalgruppen diskuterat föräldrars och barns inflytande utgående från den nya lagen om småbarnspedagogik?

Hur har ni i personalgruppen arbetat med föräldrars och barns inflytande?

Hur fungerar samarbetet med föräldrarna?

På vilket sätt och över vad har föräldrar inflytande?

I vilka frågor och hur brukar föräldrarna visa intresse för delaktighet?

Hur tycker du att de skulle kunna vara mer delaktiga?

Vilka problem/hinder för föräldrars inflytande finns? Hur kan de åtgärdas?

Finns det något som föräldrar inte ska kunna påverka enligt dig?

På vilket sätt och över vad har barn inflytande?

Hur tycker du att barnen skulle kunna vara mer delaktiga?

Vilka problem/hinder för barns inflytande finns? Hur kan de åtgärdas?

Finns det något som barn inte ska kunna påverka enligt dig?

Hur mycket var föräldrarna och barnen delaktiga före den nya lagen kom?

Kommer ni att ändra på något i verksamheten i och med den nya lagen?